

I
O M N I B V S
E P I S C O P I S , P R E S B Y T E R I S ,
E T

V n i v e r s i s f i l i i s E c c l e s i æ ,
I O A N N E S F R A N C I S C V S P A V L V S
D E G O N D I ,

Cardinalis de Retz , Archiepiscopus Parisiensis.

Am indignis & inauditis injuriis , Illustrissimi Domini & Collegæ , in mea calamitate multis jam annis Ecclesia vexatur , vix ut fieri posse putem , quin ubicumque Christi ministri sunt , quibus Christi gloria & Christi sponsæ libertas studio est , illarum fama pervaserit . Sed tamen impositæ mihi divinitus personæ esse duxi earum ad vos seriem meâ quoque voce perferre , & illatas toti sacerdotali , ut loquuntur Patres , Collegio contumelias apud omnes Catholicæ communionis Episcopos conqueri .

Oppressus enim secularis potestatis violentiâ , magni & simili penè violentiâ oppressi Episcopi exemplum mihi statui referendum , qui ex ipsis vinculis , in quæ præter Episcoporum jura conjectus fuerat , questus suos per omnes oras voluit exaudiri , ubi Christi Pontifices & Ecclesiæ filij essent , qui malis ipsius tangi & Ecclesiæ vulneribus preces certè ac lacrymas dare possent . Is est Hildebertus primum Cœnomanensis , post Turo-nensis Episcopus , qui litteris in carcere scriptis hunc titulum inscripsit . *Omnibus Episcopis , Presbyteris , & universis filiis Ecclesiæ* , eaque his verbis oritur , quibus nostrarum quoque litterarum consilium commodissimè vobis exponam . *Ad vos conversio mea , carissimi fratres mei , consacerdotes mei , Domini & amici mei , oro vos orare pro me ; curam agere de me , compassione esse juxta me ; nam de redemptione nihil ago .*

Ego verò nihil amplius postulo quàm sanctus ille Præsul cujus verbis usus sum ; nec ut ab his tandem liberer malis , ulli molestas preces adhibebo . Videant Collegæ nostri & coram Deo conscientia teste considerent , quid ab ipsis in communi causa ratio commu-nis officii postulet : mihi certum est Ecclesiæ meæ vulneribus ea demùm parare remedia , quæ mihi divinum lumen ostenderit .

Atque hæc etiam præter alias ratione permotus ad universos potiùs Catholicæ Eccle-siæ , quàm ad solos Gallicanæ Præsules scribere constitui , quominus nominatim popu-lares meos compellarem tristibus experimentis deterritus . Quid enim profuit variis ad ipsos epistolis querelas meas detulisse ? quid toties eos Canoniarum sanctionum admo-nuisse , quibus jubentur Episcopi ad dignitatem suam defendendam studia vocesque con-jungere , nisi ut hinc in eos , qui Ecclesiæ libertati fortiter affuerant , inimicorum meo-

A

rum

pastoral

rum odia defævirent, illinc eorum, qui Ecclesiæ jura minus fortiter propugnarunt, infirmior animus clarius patefceret? Adde quod cum Episcopi Galliæ illatas Ecclesiæ nostræ injurias suis ipsi oculis inspexerint, nullum ipsis in re præfenti & conspicua novum potest lumen afferri, adeoque ipsos propria quadam compellatione ab aliorum societate divelli alienius, cum aliis vero in ejus fcriptionis nuncupatione conjungi, quæ vota precesque ab omnibus communiter Fidelibus exposcit, aptius & opportunius fuit.

Quod si meo prorsus animo parere integrum fuisset, haud dubie questus meos ad eam præcipue Ecclesiæ detuliffem, quæ ceterarum omnium princeps, caput ac vertex, & nunc sub Alexandro Præfide ingenti justitiæ gloria florens, nunquam potiori jure sacrum oppressorum Episcoporum asylum & refugium dici meruit. At quod verbis ipse coram toties egeram, quorsum id fcriptis absens apud summum Pontificem iterarem? Cur rursus oculis optimi parentis cruenta Ecclesiæ meæ vulnera subjicerem, quæ pro eo, quo semper in omnibus Ecclesiæ negotiis flagrat ardore, nunquam ab ejus animo removen-
tur. Quin illud in Petri Cathedram haud satis, saltem in speciem, reverentiæ & obsequii præ se ferre visum est, cum tot pro me officiis sua Sanctitas per Nuntios functa sit, ejus iterum pastorales curas, quas nunquam mihi benigne non impendit, precibus fatigare. Jam verò cum hæc epistola nihil aliud quam nudam earum injuriarum expositionem contineat, quibus in mea causa Episcopatus sanctitas violata est, quinam illius Romæ usus ac fructus esse possit, cum in sacro Collegio nullus sit, qui non de funesto meæ Dioceseos statu à me ipso coram edoctus, ejus calamitatibus gravissime indoluerit? Postremo cum mihi id unum in his litteris propositum fuerit, ut omnium pro mea causa, quæ Dei ipsius causa est, preces excitarem, frustra id à Romana Ecclesia pietatis officium peterem, quo jam diu eo, quo nihil addi potest, fervore defungitur. Illa vero, utpote Christiani orbis communis parens, non meam modo, sed omnes Ecclesias sua sollicitudine complectitur, ac pro omnibus Christi Fidelibus divinam perpetuo opem implorat, in quos à Romana sede, quæ unicum ac certum Ecclesiasticæ unitatis centrum est, affixa Hierarchico ordini gratiæ dona largius nunquam uberiusque fluxerunt.

Et tamen, Illustrissimi Collegæ, eo ipso tempore, quo vos hac epistola compello, Sanctitatem suam accurate certiozem, ut par est, facio, quibus rationibus adductus, susceptum tamdiu filendi consilium omittam; sed id ita facio, ut ingentibus ejus occupationibus simul consulam; atque ita iis, quæ Sanctitati suæ tot nominibus debeo, defungor officiis, ut simul oneri esse caveam. Quod autem loquendi nunc consilium accipiam, & vocem meam ad Episcopos longissime diffitos & Ecclesias nostræ calamitatis minus gnaras perferam, fuit etiam ille vel gravissimus stimulus, quod sic quoque sacræ Petri Cathedræ traditioni pareo, quæ Innocentii ore in epistola quadam ad Archiepiscopum Galliæ fcripta graviter edicit, ne Sponsæ meæ oppressioni silentio consentiam, quod ex maximi illius Pontificis mente potest, imo debet accipi pro consensu. Et huic quidem sancti Pontificis legi exceptionis loco esse posse arbitratus sum funestum illud bellum, quo tamdiu Europa inter se configit; at illo optatissima pace dirempto, cur illi non paream nulla causa est: Nam cum illa populos tam diuturno & crudeli bello inter se collisos contiliet ac devinciat, multo magis Ecclesiasticæ communionis iter Episcopis aperit, quorum conjunctio ex æterno Christi, qui pax nostra est, sacerdotio repetita, nec principum discordiis dividi, nec politicis rationibus distrahi potest.

Utrumque autem efficit Pax, & ut mihi Ecclesiasticæ communionis officia exercere sine suspitione jam liceat, & ut diutius filere non liceat. Detrahit enim omnes illius silentii causas,

5

las, in quo me jam triennium cum omnium stupore contineo, & loquendi necessitatem affert, ut Ecclesiæ causa, quam tantisper ob difficultates temporum in oblivionem venire passus sum, ex his tenebris emergat aliquando, nec in perpetuum sepulta jaceat.

Huic vero cunctationi meæ, quæ nimia per se videri potest, propterea vos, Illustrissimi Collegæ, ignoscere æquum est, quod non ad eam me infractio quædam animi sub malorum pondere fatiscentis adduxit, sed ardens ac sincerum in Regem meum studium, & constantissimæ adversus ipsum fidei meæ testificandæ voluntas vel supra quam à me jure exigì posset. Nil quidem justius quam de Ecclesiæ injuriis conqueri, nil religiosius quam Ecclesiæ jura persequi; sed tamen in illo bellorum tumultu, qui super exsuscitandis intestinis discordiis opportunus est, merito veritus sum, ne quod optima fide animoque fecissem, præter voluntatem meam manaret latius, & vel à quibusdam in turbandi occasionem traheretur, vel certe ab inimicis in calumniæ causam.

Potius ergo quam in illud me periculum demitterem, malui, ut Davidis vocibus utar, cum descendentibus in lacum æstimari, sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorum Deus non est memor amplius: malui non solum durissimi exilii labores & acerbitates ferre, sed etiam insultantium mihi inimicorum triumphos, quibus interim patientia nostra ludibrio fuit, ingensque gloriandi materia, quasi infinitæ suæ potentiæ testis, & redactæ in servitum Ecclesiæ monumentum. Nec aliud quicquam Deum à me toto illo tempore deprecari arbitratus sum, quam ut paterna ejus flagella demissus & humilis acciperem, arcana Divinæ in me providentiæ statuta venerarer, & coram ipsius Majestate eo animi habitu consisterem, quem à populo exigit Propheta, cum ait: *In silentio & spe erit fortitudo vestra.*

Nunc cum ea perpessi simus, quibus placari possit vel infensissima vindictæ cupiditas, cum nullam vel audacissimæ calumniæ ansam reliquerimus, cur turbidum nobis & quietis impatientem animum objiciat, cum impediendæ Pacis formidini plus tribuerimus, quam jure ab ullius vel religiosissima obedientia postularetur, æquum vobis, Illustrissimi Collegæ, profecto videbitur, ut transactis silentii causis & temporibus eum nunc animum ostendam, quo esse Archiepiscopum convenit, cujus dignitas & Ecclesia eo dejectionis oppressioque redacta est, ut nihil unquam simile in Ecclesiæ pace, & sub Regum Christianissimo contigerit. Compositis bellorum turbinibus, discussis suspicionibus & odiis, nihil nec intra nec extra Galliam est quod ejus quietem sollicitet. Illi ipsi quos in adversas partes sua infelicitas egerat, tota Gallia plaudente & gratulante plenissimam à Regis clementia veniam impetrarunt. Nihil est ergo quod jam loqui vereatur Ecclesia ne seditiosa videatur, nihil est quod questus suos comprimat, quando nulli sunt hostes qui questibus ejus abuti possint. Moderationem illa suam & religiosam cautionem periculosis turbidisque temporibus probavit; nunc placidis atque tranquillis vigorem & firmitatem suam approbet necesse est.

Emersurus itaque, Illustrissimi Collegæ, ex illa, qua me sponte merferam, oblivionis nocte & voluntaria mortis imagine, ut quicquid mihi auctoritatis, luminis, virium Deus conferre dignabitur, ad oppressæ illius Ecclesiæ defensionem conferam, quid prius aut consultius facerem, quam ut vobis Ecclesiæ Patribus profunda ejus detegerem vulnera, & ejusmodi vulnera, quæ tot annorum decursu nihil mitigata sint, sed acerbius in dies recrudescant, & periculosius exulcerentur?

Mirum & indignum, Antistites Illustrissimi, quod oppressæ Ecclesiæ cumulus videri possit, id tantum initium esse nostræ calamitatis. Calcatis omnibus Ecclesiasticis legibus,

būs, sine ulla iudicii specie & præter omnes juris formulas, conjectus in carcerem Cardinalis & Archiepiscopus. Qui pro sui muneris officio privilegiorum Ecclesie acerrimi vindices esse debuerant, in iis violandis eam audaciam ostenderunt, cujus ab ipsis fortasse rationem Apostolica sedes aliquando reposcet. Nil illi vel infamiam veriti sunt, qua in Claromontano Concilio, cui Urbanus II præfens aderat, damnantur qui Episcopis vincula injecerint. *Si quis, inquit, can. 32, Episcopum ceperit vel incarceraverit, perpetua infamia subjaceat.* Nihil anathemata curaverunt, quibus iidem in antiquioribus etiam Conciliis percelluntur, ut in secundo Matiseonensi, quod sanctissimæ legis gravissimam hanc rationem affert. *Nefas est enim, inquit, Can. 9, ut illius manibus aut jussione Episcopus de Ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui invocato nomine Domini ad salvationem animæ corporisque Eucharistiam sæpe porrexit.*

Magna hæc Ecclesiasticæ libertatis & disciplinæ labe, compingi in carcerem Archiepiscopum vel fontem atque criminofum. At in ipso carcere sic acceptus sum, ut nec luculentius innocentia mea probari potuerit, neque adeo naturæ jura apertius infringi. Durissima per sesquiannum in custodia habitus sum, nec toto illo intercurrentis temporis spatio, ullo colore tam audax & exosa omnibus violentia prætexi potuit. Remissus Lugduno, & ad Aulam venire vetitus Avenionensis Archiepiscopus summi Pontificis Nuntius, & hac una de causa ad Regem à Sanctitate sua missus: nulla vinculorum meorum reddita in publicum ratio, quod à Christianissimis Regibus, quorum in justa Regni gubernatione præcipua laus, in ejusmodi causis nunquam omitti solet, etiam si de iis tantum personis agatur, quæ seculari tribunali penitus subsunt.

Novum prorsus & inauditum institutum, tamen quâ ratione susceptum sit haud difficile conjicias. Non is est inimicorum meorum stupor, ut tam necessarium officium sponte omissuri fuerint, si quid reperire valuissent, quod mihi cum aliquo colore objici posset. sola ergo huc ipsos penuria criminationum adegit. Non erant nescii prioris belli Parisiensis motus, qui videbantur magis patere calumniæ, tot Regis Christianissimi irrevocabilibus decretis sepultos & deletos esse, nihil ut inde in me accusationis confari posset, quin fides publica horrenda perfidia violaretur, & pars Regni maxima eodem crimine involveretur. In iis vero quæ consequuntur temporibus nullam inveniebant ne calumniandi quidem causam. Etsi enim sub illorum temporum initia innumeralis hominum multitudinis, quam fame enecari quibusdam placuerat, miseratio ad quædam me traxerit à sensibus meis ac moribus abhorrentia; postquam tamen illa formido discussa est, eam in hoc priore tumultu rationem inii, quæ stabiliendæ paci non minimum profuit, & deinceps eum tenui vitæ cursum, & firmandæ Regis auctoritati tam felicem operam navavi, ut ab ipsius Regina ore gloriosum hoc testimonium expresserim, *Reditum Regis in Regni sui metropolim Cardinalis Retii studiis esse perfectum.*

Ergo tamdiu innocens fui quamdiu captivus. Nulla toto illo tempore, nec accusationis nec iudicii mentio: at statim ac libertatem recepi, nocens repente sum factus; tunc omnimodis calumniis appetitus atque conscissus; tunc tota in me Gallia Regiis jussis armata; tunc perduellium numero habiti qui aliquo in me non dicam pietatis sed humanitatis officio fungerentur, non aliam ob causam nisi quod antiquissimo jure usus, injustissimæ & in Ecclesiam contumeliosissimæ captivitati me subtraxissem.

Sed dum mihi omnes in Galliam aditus intercluderentur, dum soli ibi carceres patrent, dum pararentur exercitus, qui me in eo, quo confugeram, loco invaderent caperentque, interim, proh pudor! læsæ mihi majestatis crimen intendebatur quod tam

aperta

aperta necessitate coactus per Hispaniam Romam petiissem; quamvis criminatoribus haud dubium esset, meum per Hispaniam transitum multis de causis clarissimum integritatis & fidei meae monumentum fuisse. Crimini etiam datum, quod sacro illo oppresorum Episcoporum asylo usus essem; nec aliud atrociores in me calumnias excivit. Non prohibuit debita Petri Cathedrae reverentia quominus crudelissimae signa vindictae Romam usque perferrent. Quamprimum huc veni, addictis Galliae Cardinalibus editum, ne quo mecum vel pervulgatissimae humanitatis officio jungerentur, nec aliter Aulae Gallicae acerbitati satisfieri posse denuntiatum, quam si omnem mecum caritatis communionem abrumperent, quam sibi à Conciliis gravissima auctoritate praescriptam Episcopi sine gravi scandalo & aperta Canonum violatione abrumperere non possunt. Veritum etiam est, ne qua me eorum, qui Romae sunt, Gallica Monasteria aut communissimis officiis colerent, aut in Ecclesiam suam acciperent; qui metus tantum in S. Antonii Religiosos valuit, ut me hospitio accipere non ausi sint. Ipse Missionariorum praepositus, qui me summi Pontificis jussu in domum suam acceperat, revocatus in Galliam est, quod huic Sanctitatis suae decreto paruisset. Postremo S. Ludovici Parochus, quod mihi in suae Ecclesiae ingressu, in quam sacrum Collegium convenerat, aquam benedictam obtulisset, graviter ob id à D. De Lionne objurgatus & increpitus est.

Sed ut haec exilia inimicis meis videbantur, nec jam in personam meam poterant pro voluntate saevire, quam parta libertate eorum potestate subtraxeram, vim omnem suam in Ecclesiam meam verterunt, & quam me captivo aliqua siverant sub Vicariorum meorum potestate libertate potiri, eandem ubi me liberum sensere, in servitutem redigere omni ratione tentarunt. Hoc animo post illud meum ex Nannetensi arce effugium Regii Concilii Edicto Vicariis meis vetitum est, ne quod Decretum non prius Regis cum Concilio communicatum publicarent, ut sic Parisiensis Ecclesiae suprema potestas & auctoritas penes istud Concilium esset, quam illud sic partam in omnibus deinceps retinuit & exercuit. Eadem mente non multo post longius progressi sunt. Nam cum priori illo auctoritatem meam utcumque agnovissent, mox aliud Peronnae ediderunt, in quo Regii Ministri ac Franciae Marecalli Patriarcharum & Episcoporum personam induentes sedem meam vacuam esse decreverunt, eo ipso fere tempore quo summus Pontifex Archiepiscopum me Parisiensem agnoscebat, & frequenti Cardinalium Concilio Pallium meae Dignitatis insigne conferebat. Eodem proposito evocati Parisiis Vicarii mei mox in extremos Regni fines relegati sunt. Simili exilio multati Canonici quidam in Archiepiscopi sui dignitate tuenda firmiores. Tum notissimae pietatis, & inconcussae in me fidei Parochi à grege suo violenter avulsi, & ex ipsis altaribus abstracti sunt. Denique eodem opprimendae Ecclesiae studio adactum est Capitulum Parisiense tum Peronnensi illo Decreto, tum omnimodis minis ac terroribus, tum aperta violentia, ut Archiepiscopi sui jurisdictionem invaderet, & Ecclesiae disciplinam horrendo & pestifero vulnere sauciaret.

Non faciam, Illustrissimi Collegae, ut hujus memoriam renovem. Oblivisci volo quicquid inde flagitiorum, scandalorum, sacrilegiorum, in Ecclesiam meam fluxit, utinamque ex omnium animis deleri posset tam perniciosi exempli recordatio. At illa si prorsus extinguere non potest, hoc tamen inde Ecclesia consequetur, quod ab iis ipsis, qui licet optimè per se in Ecclesiam animati, se tamen eo per vim adduci passi erant, non multo post rescissum est, & sacrilegum illud inceptum toti Galliae Clero detestatum, tamen meti vi & injuria maximè formidanda munitum, stare tamen omnino nequiverit.

Et tamen quo non illius tuendi studio proveci sunt? Postquam Capitulum Parisiense

illam abdicasset auctoritatem, quam retinere nisi everfis omnibus Ecclesiæ legibus non poterat, traditum sibi à me munus incunt Archipresbyteri Parisienses, & legitimi ejus administratores à toto Diœcesis Clero agnoscuntur. At ipsis Regium Concilium non multo post usu suæ potestatis interdixit, ac sic laica & seculari auctoritate Episcopi ministri suo munere depulsi ac divinissimis & maxime spiritualibus ejus officiis privati sunt. Accersitur in Aulam unus è Vicariis & dure accipitur: in alterum, qui latebras tot clarorum, qui inter Ecclesiæ persecutiones floruerunt, Episcoporum exemplo quæsierat, quasi nocentem ac nefarium omni acerbitate inquiritur. Ad Prætorii Concilii laicum tribunal delatus Præconis voce ante ipsas Ecclesiæ suæ fores quasi sceleratus buccinatur. Monitiones ejus ignibus Carnificis manu traduntur, quo sic penitus conculcicaretur Ecclesiæ potestas, cui non alia suppetit via, ut auctoritatis & privilegiorum suorum violatoribus divini judicii terrorem incutiat. Denique ad Ecclesiæ oppressionem enormi violentia cumulandam judex laicus & inferior exilio damnare ausus est sacerdotem, Parochum, Sorbonæ Doctorem, & Archiepiscopi Vicarium generalem, & sine ulla Ecclesiastici judicis cognitione, ejus Beneficia vacua, & cuivis ad impetrandum exposita pronuntiavit, quasi omnibus excidisset Ecclesiæ privilegiis, quod debitum ac præscriptum divina lege obsequium Episcopo præstitisset.

Post tamen agnoscenda fuit saltem in speciem autoritas illa tot iniquitatibus oppugnata: Reipsa siquidem compertum est eripi illam mihi nisi perturbatis omnium conscientis non posse. At ut ingratis & invito agnoscebatur, manebatque idem propositum & voluntas, ad alias non minus perniciosas opprimendæ Ecclesiæ vias itum est.

Pacis studio eo me siveram adduci, ut uni eorum, quos acceptos sibi Aula significabat, vices meas committerem. Sed brevi cognitum in ejus delectu nihil illam errasse, eumque mihi Ministrum oblatum, qui omnes Aulæ nutus cæco potius obsequio sequeretur, quam impositi sibi muneris partes obiret; Quis crederet fore, ut designatus Episcopus omnia Episcopatus jura tam indigne proderet, ut ejus, à quo totam acceperat potestatem, tam contumaciter jussa contemneret, ut missa sibi de rebus mere Ecclesiasticis ac minime odiosis Mandata, atque illud in primis, quo publicæ preces ad impetrandam cœlitus pacem indicebantur, comprimeret; ut Actis publicis Archiepiscopatus Parisiensis, quasi vacantis, Vicarium se dicere auderet; ut præstito meo nomine fidei jurejurando meum in Regem obsequium testificari nominatim jussus, idque simul cum iis litteris, quibus Vicarius à me deligebatur, hoc tamen officio fungi detrectaret, adeo illi nullum pro Archiepiscopi sui rebus studium, nulla calamitatis nostræ cura aut sollicitudo erat. Quis porro in Ecclesiæ injuriis tanta ipsum fore lentitudine suspicaretur, nihil ut doloris indignationisque præ se ferret, cum probrosis in Episcopatus dignitatem tabulis & intentato etiam extremi supplicii metu omnibus meæ Diœceseos Fidelibus interdici vidit, ne quo mecum officio jungerentur, id est cum eo, quem illi Pastorem sibi ab ipso Deo præpositum, & donorum in se divinitus defluentium canalem revereri jubentur? Quis denique Ecclesiasticum sic omnem Ecclesiæ disciplinam oblivisci posse arbitraretur, ut è duobus Episcopis, quibus omni Episcopali functione intra Diœcesim meam publicis Actis interdicare compulsus fueram, quod auctoritatem meam contra Canonum scita invalissent, alterum Pontificali ritu mysteria celebrare sineret, alterum è tot, qui Parisiis aderant, Episcopis potissimum deligeret, & scripto quoque precaretur, ut

sacros

sacros in Ecclesia mea Ordines conferret? Quod si auctoritatem meam in hominis
 tam indigne ipsam & propudiose conculcantis diutius manibus reliquisset, quis
 non merito mihi similem Characteris mei negligentiam atque contemptum, similem
 animarum salutis incuriam exprobrasset, præsertim si me postremum illud ausum
 nihil commovisset, quod piis omnibus tanto horrore fuit, ut ex iis, qui ad sacros
 Ordines admissi erant, triginta & amplius se subduxerint, & sic Ordinari recusarint,
 magna vero eorum pars, qui se Ordinari siverunt, Romam, ubi tunc eram, postea
 miserint, ut in ordinis sui functiones restituerentur? Ergo ineluctabili necessitate
 compulsus hoc amoto aliis potestatem meam permisi dignius illa jam & fidelius
 usis, qui meæ potestatis usus tam necessarius ille, tam legitimus, novas rursus
 tempestates in Ecclesiam meam excivit. Accitus à Cancellario unus è Vicariis mul-
 tis licet suam in Regem fidem contestatus, ac sola demum spiritualia se curaturum
 pollicitus, ad ipsius fores à lictoribus prehenditur, & extemplo ad Bastiliam
 five Antonianam arcem ductus dedit gloriosissimi criminis pœnas, quod in rebus
 mere spiritualibus Archiepiscopi sui Mandato paruisset. Sed ut ex illa importuna
 & effera vi id demum consequebantur, ut causæ meæ æquitas & inimicorum
 meorum injuria clarius emereret, dum meam auctoritatem omnibus modis everfam
 tendunt, eandem tandem inviti licet ac reluctantes agnoverunt, sed eo more quem
 in hoc negotio perpetuo tenuerunt, nihil ut usquam reverentiæ adversus Ecclesiam
 præ se ferrent, quin eam insigni aliqua contumelia sarcirent. Hoc nos docere
 voluit inimicorum meorum unus vel infensissimus, cujus hæc verba sunt in quadam
 epistola typis edita. *Jussit, inquit, Cancellarius alteri ex Vicariis, ut muneris sui
 partes impletet. Quasi ex secularis Magistratus jussu spiritualis usus potestatis pen-
 dere debuisset.*

Sed dum Parisiis tam indignis modis mea dignitas oppugnabatur, Romæ non mi-
 nus injuste atrocibus calumniis invadebar, tam absurde, stulte, furiose, ut cum
 Regni Gallici jura ac majestatem acerrime defenderem, unusque in Conclavi Hispa-
 niæ Legato Regi suo Ecclesiæ primogeniti titulum tribuenti intercessissem, hoc
 ipsum tamen inimicorum maledicentia arripuerit, idque ab utroque composito
 factum criminari ausa sit, atque in meæ cum Hispania consensionis argumentum
 trahere. Jam vero passim differebantur illi rumores non alio me consilio Romæ ma-
 nere, quam ut Pacis negotiationes interturbarem, & Sanctitatem suam à Gallia
 abalienarem. Palam etiam Sedis Apostolicæ Nuntio objectum est patrocinium illud,
 quo me Romæ sua Sanctitas dignabatur, nec quiequam prætermisum, ut quocum-
 que modo ex Ecclesiæ ditione extruderer. Denique direptis omnibus meis faculta-
 tibus curabatur nihil ut esset, unde personam Cardinalis & Archiepiscopi Parisien-
 sis Romæ cum dignitate sustinerem. His præter alias rationibus adductus Romam
 primum cum summi Pontificis venia reliqui, ut ad S^{ti} Gaciani balnea me conferrem,
 quæ mihi ad valetudinem opuserant. Post suborta Romæ pestilentia, cum à Sancti-
 tate sua non impetrassem, ut in Nosocomio ægris ministrare me fineret, ex Italia
 penitus abscessi, ubi me omnibus pridem, quorum causa veneram, officiis cumulate
 functum diutius adesse nullius erat utilitatis. Nam & quo statu Ecclesiæ meæ res essent
 Sanctitati suæ demonstraram, & injurias illas, quibus in me Episcopalis dignitas
 violata est, nimis illi esse perspectas, re ipsa compereram, quam ut sperandi locus
 esset, ut de fictitiis illis perduellionis criminibus quæstionem institueret, quæ mihi

ob id tantum objici palam erat, quò sub ijs flagitiosa illa ausa delitescerent, quæ iudicio persequi longe justius potuissem.

Nihil ergo attinere visum est tibi diutius commorari, ubi perpetuas Aulæ Gallicæ in Sanctitatem suam obtrectationes elicerem, prorsusque occultæ vitæ degendæ à Deo mihi necessitatem afferri arbitratus sum, vel ob id unum, ne quibus affectus fuerat summus Pontifex molestis, iis & gravioribus etiam minores Principes exponerem, qui mihi in ditione sua per fugium concessissent.

Quid minus criminofum & noxium erat, quam tot in eo Sanctorum, in quos Principum ira olim incubuit, exempla consecrari? latuit in desertis Thebaïdos Athanasius, imo in Cisterna defossus latuit Eusebius Samosatensis, & innumeras regiones obivit occultus, non suæ modo, sed totius Asiæ Ecclesiis consulens. Latuere innumeri alii. Quis igitur non indignetur, meum hunc tam necessarium secessum inimicorum meorum maledicentiæ patuisse? Quis non miretur tantam illorum inconstantiam, ut modo mihi quod Romam confugerim, modo quod Roma digressus sim, crimini vertant? Quis duritiem ac crudelitatem ferat, qui hinc in me acerbius inveci sint, quo leniri vel infensissimum odium possit? Scilicet, si quid ipsis superesset humanitatis, misereret utique ac puderet sua violentia eo me calamitatis esse redactum. Nec dubito quin hic vestra, Illustrissimi Collegæ, viscera moveantur, mœstisque ac dolentibus vobis obversetur indigna facies Cardinalis & Archiepiscopi primariæ urbis primarii omnium Regni in aliam ex alia regionem, aliam ex alia urbem assidue migrantis, itinerum periculis, periculis latronum, periculis ex perfidorum fervorum insidiis objecti, malis, miseriis, intus, extra, undique circumfessi, & si qua sibi nonnullorum caritas offerret subsidia, necessario respicientis, ne quos in se beneficos sentiret, participes efficeret suæ calamitatis.

Et tamen, Illustrissimi Collegæ, sic mihi Deus in ijs angustijs affuit, sic infirmitatem meam gratiæ suæ potentia sustentavit, tantum ex conscientiæ testimonio, ex causæ, propter quam ista perpetior, sanctitate solatii dedit, ut post septem tam violentæ oppressionis annos nihilo sim animo fractior, nihilo ad deserendas Ecclesiæ utilitates paratior, quam illo ipso die, qui mihi istarum miseriarum initium fuit.

Cur autem tam longo deinde tempore mihi quiescendum putarim, superius jam ostendi. Quod meum consilium magis etiam vobis probari necesse est, ubi cognoveritis quem exitum habuerint illi conatus, quibus sub mei secessus initia illatas Ecclesiæ contumelias persequi volueram.

Habebatur tum Parisiis Gallicanæ Ecclesiæ conventus. Hunc mihi appellandum putavi, ratus ad ipsum non minus quam ad me defendendæ Ecclesiæ Episcopalisque dignitatis curam pertinere. Ergo scripta ad eum epistola demonstravi, Me reverentia erga Gallicanum conventum & studio lenitatis adductum, à spiritualium adhuc armorum usu temperasse, quæ nullâ mihi inimicorum vi & potentiâ eripi possent: Prius mihi visum esse ipsorum interventum implorare, quo suis monitis ac precibus à maximi Regis pietate impetrare niterentur, ut illatæ communi omnium Episcoporum dignitati injuriæ aliqua satisfactione piarentur: Iniquius me de ipsis existimaturum ni dignas tot claris eorum decessoribus actiones sperarem: silentio Conventus firmari quicquid in Ecclesiam factum atque tentatum, & voluntaria dissimulatione voluntariam invehi servitutem: Mihi quicquid demum accideret,

„accideret, decretum esse ad ministerii mei defensionem, quascumque mihi Deus
 „largiri dignaretur, vires conferre, simulque & debitam Regi fidem, & debitam
 „Characteri meo firmitatem præstare, naturæ & Ecclesiæ jura servantem: Rogare
 „ergo ut boni consulerent, iterum me apud ipsos profiteri, nec pati me diutius
 „posse tot Ecclesiæ meæ labes & turbas: Et tamen modo satisfaceret Ecclesiæ tot
 „damna injuriasque perpeffæ, modo extorres Parochi suis gregibus redderentur,
 „modo Vicarii mei ab exilio, à carcere extraherentur, modo Parisiensi Ecclesiæ
 „merè spiritualis & innoxii cum Pastore suo commercii libertas concederetur, mo-
 „do restituerer in annuos Sacerdotiorum meorum redditus, quibus sine sacrilegio
 „spoliari non possum, numquam recusaturum ad eas condiciones descendere, quibus
 „certa pax & tranquillitas Ecclesiæ meæ conciliari posset. Hac epistola 23 Oct.
 die Conventui à Vicario meo reddita, initaque biduo post de ea, deliberatione, tan-
 dem Conventus Consultum fit, *Ut Regi pro impetranda bonorum meorum restitutione
 preces ac monitus adhiberentur.* Hic verus clarissimi Conventus sensus haberi debet:
 quæ consecuta sunt, ex privato quorundam sensu prodierunt, quorum ego nomina
 caritatis instinctu studiosius reticebo, quam illi à quibus ad frustrandam Cleri Gal-
 licani constantiam adhibiti sunt, eas quibus id perfecerunt artes & operationes oc-
 cultas habere laborarunt. Eorum, qui in me iniquiores fuerunt, commissa æterno
 si possem, silentio obruere in votis esset: Nec sum nescius maximam partem eo-
 rum, qui decreta mihi apud regiam Majestatem officia sex mensibus distulerunt, ea
 spe in consilium illud inductos, fore ut illa veluti mora sævientis in me procellæ
 asperitas mitigaretur, nec satis advertisse in Decretum illud inseri clausulam, de qua
 mox erit agendi locus, Conciliorum & Canonum Decretis, & Thomæ Cantuarien-
 sis libertatis Ecclesiasticæ acerrimi vindicis exemplo contrariam. Absit ta-
 men, Antistites Illustrissimi, ut hoc dedecore totum Clerum Gallicanum aspergam.
 Vere enim è contra dici potest, non alio magis loco enituisse illius Corporis firmi-
 tatem. Non enim omnibus illis operationibus, prensationibus, ambitu, impediri potuit,
 quominus major eorum pars qui in Conventu aderant, adversus Aulæ minas ac
 promissa immota perstaret, Episcopatusque jura & Ecclesiæ privilegia Ecclesiastico
 vigore & sacerdotali libertate defenderet. Quod autem illorum constantia successu
 caruerit, factum est istorum Conventuum more, in quibus non singulorum capitum,
 sed singularum modo provinciarum suffragia numerantur: Unde fit ut eadem senten-
 tia & plurium capitum esse possit, & pauciorum provinciarum.

Ex hac, credo, quam strictim recensui, nostræ calamitatis historia facile perspi-
 citis, jam inde à multis seculis numquam Ecclesiam durius acerbiusque vexatam;
 nec fieri potest, quin in illa narratione varii interim motus animos vestros subierint.
 Subiit certè indignatio adversus tot scandalorum auctores: subiit miseratio in Archi-
 episcopum Cardinalem tot continenter malis obrutum; subiit Zelus in tam apertam
 Canonum & Ecclesiasticæ Disciplinæ infractionem: subiit denique Episcopalis cari-
 tatis affectus, cujus instinctu vota saltem ad Deum precesque fundetis, ut tot turbæ,
 flagitia, injuriæ divino tandem nutu ac benignitate comprimantur. Has autem in-
 jurias duplici in genere esse vidistis; alias in contumeliis quibusdam fitas, & teme-
 rariis inceptis, à quibus tandem adversarii mei resilierunt; alias autem etiamnum ma-
 nere, nec longius dissimulari posse, nisi placeat Ecclesiam cujusvis insolentiæ obji-
 ci impune violandam. Perennes illæ & perseverantes injuriæ sunt, quod fictitiæ li-

tis specie, quam auspicari & ingredi aliqua legitima actione septem jam annis ausus est nullus, in qua delatorem se nemo professus est, toto tamen illo temporis intervallo adversus omnia tum humana, tum divina jura, Archiepiscopus sua sede manet extrusus omnibusque bonis spoliatus, sive quæ ad ipsum ex patrimonio, sive quæ ex Ecclesiæ Beneficiis redibant. Servatur quidem ipsi Archiepiscopi nomen & titulus; maximæ urbis legitimus & à Deo constitutus Pastor agnoscitur; at Ecclesiasticæ potestatis nonnisi larva quædam & adumbrata species conceditur: atque ita Parisiensis Ecclesia monstrum quoddam Ecclesiæ fit ac vere acephala redditur, quæ à vero & legitimo capite regi & gubernari prohibetur. Hæc sunt quæ magni refert rursus toti Ecclesiæ demonstrari, ut nemo dubitet quam gravi & arcta necessitate compellar his flagitiis omnem meam auctoritatem opponere. Ordinar à bonorum direptione, quod ibi violentia sit apertior.

Necessaria vitæ subsidia jure divino deberi Pastoribus, nec hanc liberalem esse Fidelium largitionem, sed præscriptum à Christo justitiæ officium, certum ac constans est fidei dogma. Hoc jure potitos Apostolos omnes asserit Paulus; nec ambigi potest quin idem ad Apostolorum successores Episcopos cum ceteris transmissum sit. Docent præterea Concilia, præsertimque Gallica, ut Tuffiacum anni 860, Ecclesiæ prædia primis illis Fidelium oblationibus successisse, eorumque loco esse quæ ad Pastorum suorum sustentationem conferebant. Ex quo colligi licet, ut nulli terrenæ potestati jus divinum subest, sic nulla quoque ratione à sacrilegio vindicari posse quod in me septem jam annis exercetur, ut hinc verus & legitimus Ecclesiæ meæ Pastor agnoscar, illinc omnibus vitæ subsidiis spolier, detractis generatim omnibus, quæ Fidelium pietas Ecclesiæ Parisiensi dedit ad Episcopi sui sumptus. Nullas è Republica petitas rationes, nulla carnalis inventa prudentiæ divinæ legi licet opponere. *Dignus est*, inquit Christus, *operarius mercede sua*; nec illud Paulinum Decretum ulla lex humana convellet, *Quis militat suis stipendiis umquam, quis pascit gregem & de lacte ejus non manducat?* Quibuscumque me fictis ad libitum criminibus oneret calumnia, quamdiu Ecclesiæ Parisiensis Archiepiscopus agnoscar, quamdiu Ecclesiæ judicio abdicatus non fuero, quod ut aliquando contingat non vereor, prorsus mihi iterum hoc confirmo, annexi Dignitati meæ reitus eripi non possunt sine manifesta sacrilegii labe, cujus auctores omnia illa in se devocant fulmina, quæ in bonorum Ecclesiæ raptores tot jam olim Concilia torserunt. Quis igitur tam apertæ divinæ legis violationi absurdum hunc colorem ferat obtendi, non præstitum à me fidelitatis juramentum, quasi non illud præstare centies voluerim, quasi non illa una, quæ in me fita erat, ratione præstiterim, idque omnibus notum non fecerim? Quis autem non miretur hanc non præstiti fidei jusjurandi causam apud ipsum summum Pontificem allatam, ut Ecclesiasticis bonis jure ipsi probarer exutus, cum nemo nesciat longe paratiorem Romam esse ad amplectendum Carisiaci hac de re Concilii Decretum, quam ad ejusmodi sermones & causas audiendas? Ego verò nostri hac in re Regni morem sequi numquam recusavi, qui mihi ita semper æquitati visus est convenire, ut mihi ipsi vehementer succenserem, si quid in me moræ fuisset, quominus tam justo officio fungerer. Sed debita juri divino reverentia facit, ut hic iterum libere denuntiem à Deo ipso concessum Episcopis jus illud, quo à populis necessarias sibi impensas accipiunt, sive, quod eodem nunc redit, ut adjunctis Ecclesiæ suæ redditibus fruantur, quando nihil jam aliud à populis accipiunt. Nihil eo anti-

quius extat in Evangelio, quo nititur titulus, nec Episcopo illud abjudicari potest, nisi ab eo qui Evangelium plane contemnat. Nec abnuo Episcopi bona hoc fidei suæ testimonium præbere præfractius recusantis in custodiam tradi posse. Non enim in hac causa bonis suis à Rege spoliatus, sed his ipse potius frui nolle videri possit, qui rem per se facilem & in potestate sua positam facere recusaret: At illam legem ponere, Episcopum concessis sibi Christi decreto subsidiis frui non posse, nisi præstito prius fidei jurejurando, eundemque simul ab illo officio prohibere, ut interim facultatum suarum fructu privetur, id non modo à Christianis, sed ab humanis omnino sensibus alienum. Nil justius, quam Clientelæ professiones quas Domini à Clientibus exigunt. Ipsis enim prædia hac conditione concessa sunt, cui si defint, juri suo pariter renunciant. Et tamen nullus est tam iniquus judex, qui Dominum injuriæ non damnaret, qui Clientis prædia eo nomine invasisset, quod Clientelam professus non fuerit, à qua ab ipso Domino prohibebatur. Durius multo & injustius cum Ecclesia nunc agunt, qui Episcopum omnibus Ecclesiæ suæ bonis merito spoliatum esse contendunt, quod ei conditioni defuerit, quam cum implere vel maxime studeat, ab iis ipsis implere prohibeatur qui conditionem illam exigunt. Pudet in tam perspicuis immorari, nec juvat tam absurdam rationem solenni Parisiensis Senatus decreto refellere in simili causa Carnotensis Episcopi. Hoc enim loco validius est ipsum communis sensus & naturalis æquitatis lumen, quam quævis Magistratum scita, quævis hominum judicia. *Valeat aliquid*, inquit Augustinus, *ad se ipsam persuadendam ipsa evidentia*. Nec latuit inimicos meos, quam inanis & frivolus hic color ad barbariem illam, qua me tot jam annis ad extremam inopiam redactum tendunt, aliqua justitiæ specie prætexendam. Nam si ille in Archiepiscopatus bonis absurdus, in privatis facultatibus, vel in Abbatiarum redditibus, quibus pariter spoliatus sum, ne afferri quidem poterat. Aliud ergo sibi providerunt criminationis genus, me scilicet læsæ majestatis reum esse, eoque nomine duo inter se diversa pugnantiaque contenderunt: alterum, posse Regem oblatum à me jusjurandum jure respuere; alterum, nulla jurisjurandi habita ratione omnibus me bonis ob illum perduellionis reatum merito à Rege spoliatum. Ecquid vos hoc loco, Collegæ clarissimi, novas illas leges, seu legum potius omnium perversionem non indignamini? Quis jam innocens habendus, si nocens est quisque non modo statim ac accusatur, sed priusquam ulla judiciaria actione accusatio ipsi denunciatur? Quid fiet legibus, quæ ventant, *ne quicumque in capitis discrimen accersitur, statim reus qui accusari potuerit, existimetur; ne subjectam innocentiam feriamus, quisquis ille sit qui crimen intendit?* Quis bonis suis cum aliqua jam securitate fruetur, si ut iis quisque privetur, causæ factis est quod vagis rumoribus & calumniis ab inimicis suis passim conscissus sit?

Sed quamvis lis illa, quam septem jam annis in ore habent, solida res esset, non larva solum & inane simulacrum, etsi jure contestata & præviis quæstionibus & actionibus ad judicium parata, quid tandem afferri causæ posset, cur omnibus Ecclesiæ bonis exuar, iisque præsertim quæ Archiepiscopi dignitati affixa sunt, antequam Canonico judicio de Sede dejectus essem? Potest, inquiunt, Rex ejus jusjurandum respuere, quem reum peragere decrevit. Ubinam, quæso, lex illa seu privilegium est, quod Regem exolvit jure naturæ? quo tempore scriptum? quis usurpavit? quandonam tam intolerando servitio Ecclesia consensit? Aut cui umquam Christiano Principi in mentem venit hac servitute Ecclesiam premere? Quid igitur iniquius,

quam ad Episcopum necessariis vitæ subsidiis spoliandum ejus legis speciem obtendere, quæ numquam extiterit, quæ recens plane commentum est, nec in ullum adhuc adhibita est quantumvis infimæ sortis secularem è Gallia exulantem? Parum est quod hanc legem dico numquam extitisse; imo ne existere quidem potest. Pugnat enim manifeste cum Christi mandato & jure divino, uti superius probatum est. Id injicio; Numquam illud fidei jusjurandum spectatum est, quasi Regum in Episcopos beneficium, sed tamquam onus quoddam & officium quod Reges ab Episcopis exigunt; quod si oblatum accipere recusent, utique illius præstandi Episcopi necessitate solvuntur, cui non subsunt nisi cum exigitur. Nec juris inde quicquam Principibus accedit, ut Episcopum bonis Ecclesiæ spolient, quæ ipsi ideo concessa sunt, quod altari ministret, cum ipsum ab altaris ministerio remove non possint, nec efficere ut non illius auctoritate spirituales divitiæ in populos effundantur. En qualem & quam horrendam injuriam justissimi omnium Regis nomine defendant. En quibus gradibus perducta ad cumulum iniquitas. Universis Episcopatus mei bonis spoliatus sum; quam ob rem? quia, inquiunt, jusjurandum Regi non præstitisti. Cur autem non præstiti? Nempe quia ipsi accipere renuerunt. Renuunt autem, aiunt, donec perfecerint ut de me judicium instituat. Non instituitur autem, quia nolunt, nec possunt. Sic illâ iniquitatum catenâ, quæ ad extremum ex inimicorum meorum voluntate religatur, septem jam annis omnibus bonis exuor, quæ Dei Ecclesiæque mandato ministerii mei stipendia sunt.

Sed nihil clarius ostendit, quam perdita sit inimicorum meorum causa, quam quod eam ijs demum rationibus tuentur, quæ ejus iniquitatem clarius prodant. Litem mihi intendere sibi propositum esse denunciant. At lis illa, quam tamdiu frustra minantur, omnibus ad oculum demonstrat, nullam in hoc negotio æquitatis haberi rationem, sed omnia cæca tantum & furiali violentia peragi. Nostis enim profecto, Illustrissimi Collegæ, nihil in Canonico jure certius & constantius, quam Episcopos sede pulsos ac bonis exutos prius in integrum debere restitui, nec ullam adversus ipsos judiciariam actionem institui posse, antequam omnia prorsus ablata receperint. *Nulla enim permittit ratio, dum ad tempus eorum bona vel Ecclesiæ atque res ab amulis aut à quibuscumque detinentur, ut aliquid illis objici debeat. Nec quicquam potest eis quoquomodo quilibet majorum vel minorum objicere, dum Ecclesiæ, rebus aut potestatibus carent suis.* Decret. Grat. 2. q. 1. Hanc vero sanctionem Nicolaus I. omnibus tum Ecclesiasticis, tum civilibus legibus niti docet. *Omnes leges, inquit, tam Ecclesiastica, quam vulgares & publica præcipiunt ut omnia sibi ablata restituantur ei qui suis est rebus spoliatus.*

Mitto pluribus uti firmamentis in re certa & perspicua, nec juvat insignia ex Ecclesiæ monumentis exempla proferre, quibus probatum est hanc legem ita perpetuo servatam, ut illius beneficio exclusi non sint qui appetitæ insidiis Regis vitæ arcesserant: cujus fidem facit Ægidii Remensis Archiepiscopi nobilis historia, qui cum in carcerem ideo conjectus esset, quod in Regis Childeberti vitam nefarie conjurasset, evocati tamen Virodunum Episcopi Regem libere monuerunt, præter jus Ægidio injecta vincula: nec prius ad ejus causam exeutiendam accesserunt, quam ejus libertatem, & in Episcopatum restitutionem impetrassent. Libet tamen hic referre quid super hac re scripserit Gotfridus Vindocinensis, quod multa simul hujus legis testimonia complectatur, & solenni decreto, quo Urbanus hoc Disciplinæ caput in Claromontano Concilio sancivit, præsentem se affuisse testetur. *Docent nos Decreta Sanctorum Romanorum Pontificum, Leonis videlicet Magni, Symmachi, Felicis, Gregorii, Hormi-*

sda, Sixti, Eusebij, nullum suis rebus exspoliatum vel à propria sede pulsum, in aliquo judicari vel ad Concilium debere vocari, donec omnia qua sibi ablata fuerant, ex integro restituantur, qua tanto tempore possideat, quanto ea amisisse cognoscitur. Si quis dicit non ad judicium causa, sed ad judicium investitura exspoliatum posse vel debere vocari, claves sanctæ Ecclesiæ agitare, & leges Catholica & Apostolica sedis violare conatur, quibus prohibitum est, ne quilibet exspoliatus vocetur ad judicium, sive in aliquo judicetur. Si igitur exspoliatus in aliquo judicari non debet, manifestum est, nec super hoc rationabiliter dubitari potest, quod non solum judicium causa & investitura ab exspoliato removetur, verum etiam nulla contra eum judicii vocatio fieri permittitur: quoniam inane esset & vacuum eum ad judicium vocari, qui in nullo judicari conceditur. Præterea novimus, qui præsentem eramus, Dominum Papam Urbanum in Arvernensi Concilio super hoc definitam & ab omnibus qui aderant Episcopis & Abbatibus laudatam dedisse sententiam, ut quicumque sine vocatione & judicio exspoliarentur, etiam sine vocatione & judicio investirentur. Postremo Ecclesiasticæ libertatis insignis defensor Thomas Cantuariensis Archiepiscopus omnes exemplo suo docet quid Episcopis his temporibus agendum sit. Nam ut in ejus vita legimus, etsi Angliæ Rex judices adversus ipsum magna contentione deposceret, ac ni impetraret, schisma minitaretur, perstitit constanter tamen Thomas apud ullos se judices sistere recusans, priusquam sibi & suis amicis quicquid ablatum erat, restitutum fuisset. Numquam, aiebat, ad judicium ibo. Pro libertate Ecclesiastica tuenda exul factus sum & spoliatus, ut & plures amici mei & affines: non patiar ut adhuc mei causa jus violetur, neque respondeo antequam restitutus fuero cum omnibus aliis in rebus quibus & ego & illi spoliati fuimus omnes, secundum legem Ecclesiæ; & tunc subibo quodlibet judicium ordinarium & competens. Ex his patet, Antistites Illustrissimi, nefas esse indemnatum Episcopum bonis suis exuere, cujuscumque tandem criminis accusetur. Quod si vi & impressione ejusmodi injuria sit affectus, hoc deposcit ordo justitiæ, ut in bona restituatur, antequam illius accusandi copia fiat.

Rude porro & inane commentum est, quod à quibusdam allatum, ita quidem jubere Canones, ut spoliatis ante accusationem bona restituantur, at hanc restitutionem à judice decernendam. Hoc enim & aperte falsum est, omnibusque legibus contrarium, si cujus, ut in ea quæ jam septennium durat, certa & omnibus cognita spoliatio sit, & tum Concilii Claromontani locus ex Gotfrido Vindocinensi supra relatus, tum insigne Thomæ Cantuariensis exemplum, causas illas pudendas & futiles colores satis evertunt, quos in adulatricis jurisprudentiæ subtilibus inventis mens iniquitatis sibi conscia nihilominus quærit. Itaque qui hac ratione utuntur ad minuendam inimicorum meorum invidiam, censeant oportet, bonorum alienorum raptori ante judicium id quod rapuit non esse restituendum, nec restitutionem ipsi suadendam, quia eam pro potestate jubere judicis est. Hæccine tam frivola, absurda, inania in Ecclesiæ Gallicanæ cœtu proposita, ne religiosissimum & justissimum Regem admoneret, quam indigne quantoque ipsius conscientiæ periculo Ministri ejus regia auctoritate abuterentur ad Ecclesiæ perniciem? hancine pestiferam dissimulationem pro fidei ac venerationis officio venditam? Ecquæ enim contra major in Episcopis perfidia est, quam in Ecclesiæ negotiis divinæ legis Regem non admonere? Graviter & vere Gregorius VII, lib. 2, epist. 5, Episcopos Galliæ ab ejusmodi perfidiosa fidelitate revocat. *Si prohibere, inquit, Regem à delictis, contra jus & reverentiam promissa fidelitatis esse putatis, longe vos fallit opinio, quoniam hoc omni ratione confirmare possumus, multo fideliores*

esse qui alium de naufragio anima sua vel invitum retrahit, quam qui in peccatorum gurgite nocivo consensu eum deperire permittit. Hinc est, ut ait Concilium Calchut. anni 780. quod sancti multa cum libertate redarguerunt etiam Principum vitia, in quibus cum summa esset humilitas, loco tamen necessario libere transgressores justitia increpabant.

Quis magnis illis Episcopis sensus esset, in hoc si seculum vivi revocarentur, ubi quamlibet pius ac religiosus zelus, ubi quamvis necessaria ac justa defensio, ubi quamlibet temperatus vigor nullis satis mollibus verbis uti potest, ut non illis fortunatorum ac potentium aures animique perstringantur? turbulenti, seditiosi, temerarij vocantur eximij sacerdotes ob ea Christianæ vitæ præcepta fidenter & animose defensa, de quibus sine errore dubitare non possent. Christiana & Evangelica libertas, insana temeritas dicitur: furoris & insanix loco ducitur severa illa indignatio, quam ex caritatis & mansuetudinis fonte proficisci docet Nazianzenus: Denique liberis illis Chryso-
 mi, Ambrosii, Bernardi vocibus degeneri obsequio compressis, ignava dissimulatio à divino quo regebantur illi, spiritu immensum abhorrens, sub falso moderationis titulo, virtutis nomine venditur. An porro debitæ Arcadio orthodoxo Imperatori reverentia Chryso-
 stomus defuit, cum se sub illius nomine à nonnullis Catholicis Episcopis vexari & opprimi libere quereretur? An perduellis in Theodosium Romanorum Imperatorem vel religiosissimum Ambrosius, cum ipsum ob cædem Theffalonicæ ejus jussu factam tam vehementer objurgaret? Quid Bernardus? An parum in Romanam sedem pius fuit, cum ad Innocentium & Eugenium eo modo scripsit, unde discere sit Principibus vel sapientissimis, solertissimis, optimis fucum fieri posse, liberaeque de Ministrorum vi & injuria querelas ex sincero in Principis gloriam & utilitatem studio persæpe proficisci? Hac nisi libertate fruatur Ecclesia, quid esset, Illustrissimi Collegæ, magnatum & Principum conditione ad salutem periculosius, atque adeo infelicius & miserius? Com-
 missa ipsis & concredita innumerabilis populi gubernatio, cujus Deo rationem reddituri sunt; immensum pondus & horribile; præcipua illorum curæ pars Ecclesia, quæ Christi regnum est, cujus servi esse gloriantur. Hujus divinissimi regni jura ac leges nec per se scire possunt, nec ab iis qui illos circumfident, accipere, cum utilitatibus suis unice servientes id agant & omni arte moliantur, ne inimica cupiditatibus suis veritas aliqua ad Regem perveniat. Quod igitur tam certi tamque præsentis exitii reliquum remedium, si nec Ecclesiæ congregatæ licet nubem hanc dispellere, ipsis quæ tantis occultantur artibus demonstrare, sua illis officia exponere, ex quibus aliquando, qualibet in seculo pompa circumfusi fuerint, Deo judicante metiendi sunt? Quantus religiosorum Principum dolor, ubi res ad salutem suam gravissimas, sed diu sibi dissimulatas postmodum resciscunt? Quanta in ignavum illorum obsequium indignatio, quorum perfido silentio in magna coram Deo delicta prolapsos se sentiunt? Est vero, Illustrissimi Collegæ, quod merito speremus fore, ut Rex Christianissimus, cujus menti omnia Christianarum virtutum se-
 maina Deus abundanter infudit, brevi divini luminis ope cognoscat, quam fallaci publi-
 cæ utilitatis specie ad opprimendam in mea causa Ecclesiam incitetur, eumque annexis ministerio suo bonis spoliandum, qui licet ipsi in civili ratione subditus, tamen in divi-
 no Ecclesiæ ordine Patris apud ipsum locum obtinet. Erit certè cur indignetur maximus & optimus Princeps, ubi quæ nunc celantur, rescierit, iisque merito succenseat, qui tam inauditas iniquitates Regio nomine & auctoritate prætexunt. Nec aliud inimici mei vehementius timent, quam ne ad ipsum sincero alicujus testimonio ac relatu eorum, quæ
 in hoc

in hoc negotio geruntur, veritas perveniat. Id ne accidat, omni arte, omni studio provident; nec aliud secuti in Conventu Gallicano tam multa turbarunt. Non enim ipsa per se Cleri officia formidarunt, cujus monitus promptum erat negligere, si qua modo quod susceperant, rationis umbra defendi potuisset. Unus illis metus fuit, ne quis in corruptæ fidei Episcopus Cleri nomine ea Regem doceret, quæ tanta ipsi cura dissimulantur; ne mendaces illos colores dilueret, quos adhibitæ in Ecclesiam violentiæ apud ipsum oblinunt; ne in ejus mente ob Archiepiscopum suum tam crudeliter à suis habitum justos excitaret conscientia morfus; ne denique liberè admoneret adumbratas illas carnalis Politicæ rationes, quas numquam qui gratia valent, vel maximis iniquitatibus non obtendunt, parum Regibus apud Deum profuturas, si Ecclesiæ jura harum specie violaverint. Non ergo illi Conventum veriti sunt, sed Regem ipsum: ipsius illi humanitatem ac justitiam, ipsius indolem vere regiam ac mansuetudine plenissimam formidarunt. Viderunt fieri non posse, quin tot moveretur flagitiis, si modo ipsi exponerentur. Omnem igitur politicæ calliditatis industriam, ut à nullo exponerentur, adhibuerunt. Hunc illi fructum ex illis tam parum probatis artibus ceperunt. Quod enim ad causam suam ornandam inde consecuti sunt, sic leve & exile est, ut prorsus indignum sit quod hac ratione pararetur. Nam si Conventus Consultum ipsorum iniquitati potuit tantisper obtendi, ad id demum in progressu valere potest, ut eam illustriorem & minus venia dignam efficiat. Quod vobis, Illustrissimi Collegæ, plenissime persuasum erit, postquam acceperitis id demum tanta contentione, tanto ambitu impetratum esse, ut pro illis officiis, quibus apud Regem fungi statuerat, quo mihi Ecclesiastici reditus restituerentur, hoc tantum decerneret, *Conventum à Rege suppliciter postulaturum, ut à iudicibus Ecclesiasticis intra sex menses causa mea disceptaretur, qui primum de bonorum meorum spoliatione judicarent. Sin autem res longius extraheretur, Cleri negotiorum Curatoribus mandari, ut debitum apud Regem officiis fungerentur, quo res nostra ex Canonicis Constitutionibus & Ecclesiæ Gallicanæ immunitatibus ac privilegiis componerentur.* Si quis Claromontani Concilii locum, & Thomæ Cantuariensis voces superius allatas attendat, facile perspiciet quam belle certis illis Ecclesiasticæ disciplinæ regulis hoc Conventus Consultum conveniat, nec ambiget quisquis hæc inter se contulerit, utrum Episcopo quamlibet oppresso, quamlibet probandæ apud iudices innocentia suæ revincendæque inimicorum calumniæ cupido, potius & antiquius esse debeat. Ipsa Consulti illius verba satis loquuntur quid in eo inimici mei secuti sint. Sex mensium intervallo illa mihi intentata lis absolvenda dicitur. At ex illo tempore non sex modo menses, non unus annus, sed quatuor integri abierunt, quibus nullis actionibus informatum adornatumque iudicium, nullum accusationis caput expressum, nullus iudex ad fictitiam litem ordiendam constitutus est, rectè præsentientibus inimicis ex illo Conventus Consulto id demum consequi posse, ut decreta illa mihi officia evanescerent, cum iis verbis esset expressum, ex quibus derivari nulla lis posset nisi omnibus Ecclesiæ Decretis manifeste contraria. Ex quo omnibus perspicuum fit, id unum in toto illo negotio quæsitum & effectum, ut tempus iniustitiæ, violentiæ, calumniæ concederetur. Quis non miretur, Illustrissimi Collegæ, eos qui in totius oculis Orbis omnes Ecclesiæ leges tam flagitiose proterunt, id sperasse, ut Apostolica Sedes fictitio perduellionis crimine delusa ipsorum velit violentiæ famulari, omissa tot injuriarum vindicta, quibus illi Ecclesiæ honorem indignissime violarunt. At illud etiam multo magis stupendum & inauditum, frivola ipsos accusationis nomini vel rumori potius eandem vim tribuisse, quæ legitimæ damnationis esse

esse solet, futilesque & adumbratos instituendæ accusationis conatus sexto quoque mense repetitos, ex quibus nullus nec secutus est effectus nec sequi poterat, placandæ hominum offensionis idoneos existimasse. Quid illorum odio impotentius esse potest, qui sic Ecclesiæ leges, sic omnium hominum judicia ludificari non verentur?

Ex his, quæ hæcenus à me exposita sunt, satis, credo, vobis perspectum est, quantum in bonorum Ecclesiæ meæ sacrilega occupatione communis res Ecclesiæ vertatur. Sed quamvis nusquam apertior sit apud homines inimicorum meorum injuria, est tamen ubi apud Deum gravior fortasse sit atque nocentior. Nam ut jurisdictio spiritualis omnibus terrenis facultatibus longe præstat, sic dum me illa, uti jam probabimus, quantum possunt, dispoliant, & graviolem mihi & perniciosiorem Ecclesiæ injuriam inferunt. Atque in hoc quidem plus aliquantum pudoris præ se ferunt. Nam cum de bonorum meorum direptione ultro gloriantur, contra ereptum mihi Episcopalis auctoritatis usum, quibuscumque possunt modis, dissimulant. Nullum mihi querelæ locum hac in parte reliquum, ac me in eam plenissime restitutum esse contendunt. Sed ut liquido perspiciatur restitutionem illam in spiritualia munera, quam ostentant, meram larvam & umbram esse, inspicienda modo vera Episcopij officia, & cum eo, quò nunc redacta est Ecclesia Parisiensis, statu comparanda.

Certum ac constans est omnium Patrum Decretum, quodque in dubium nequeat sine errore revocari, non in hoc modo positam Episcoporum potestatem, ut propria Episcopis sacramenta ministrent, confirmationem scilicet neophytorum & ministrorum Ecclesiæ ordinationem; sed gubernationem Ecclesiæ, supremam sacramentorum administrationem, divini verbi prædicationem ad ipsos tanquam superiores ministros propriè pertinere, ad Presbyteros autem tanquam ad inferiores ministros, qui in omnibus debeant ab Episcopi nutu pendere. Docet enim Scriptura Apostolis sub Petro Apostolici Collegii capite Ecclesiæ rectionem esse à Christo commissam, Apostolis ab ipso dictum, *sicut misit me Pater, sic ego mitto vos*, Apostolisque baptizandi, consecrandæ Eucharistiæ, dimittendi ac retinendi peccata, cæli aperiendi claudendique potestatem esse concessam. At ex perpetuo Traditionis consensu constat Episcopos Apostolorum successores, adeoque quicquid Apostolis à Deo potestatis collatum est, ad Episcopos hereditario jure transmissum. *Unitatem*, inquit Cyprianus, Epist. 42, *à Domino & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus. Potestas peccatorum remittendorum*, inquit Firmilianus, *Apostolis data est & Episcopis, qui eis ordinatione vicaria succedunt*. Eadem Conciliorum vox est; atque ut Gallicanis modo contenti simus, Aquisgranense anni 816, eximium hunc ex Isidoro locum affert. *Apostolis decedentibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum. Episcopis*, inquit Parisiense VI, anni 829. in præf. *in Evangelio à Domino tanta conferitur potestas, ut qua statuerint in terra, statuta sint & in caelo, & qua solverint in terra, soluta sint & in caelis, & quorum remiserint peccata, remittantur eis. Hos quippe constat esse Vicarios Apostolorum, & lumina mundi*. Idem cap. 4. *Constat*, inquit, *religionem Christianam per successores Apostolorum salubriter administrari, populisque ad vitam æternam ducatum exhiberi debere*. Carisiacum vero anni 858. *Pro patribus tuis*, ait, *nati sunt tibi filii, id est, pro Apostolis creavi tibi Episcopos, qui te regant & doceant*. Idem docent summi Pontifices innumeris locis, adeo ut Leo IV, homilia de cura pastorali, quam, ut præ se fert titulus, per Episcopos omnibus sacerdotibus intimari voluit, ita loquentem ad Presbyteros Episcopum inducat. *Fratres Presbyteri & Sacerdotes Domini,*
coopera-

cooperatores mihi estis ordinis. Nos quidem quamvis indigni locum Aaron tenemus, vos autem Eleazari & Ithamar: Nos vice duodecim Apostolorum fungimur, vos ad formam septuaginta discipulorum estis. Et Nicolaus I, ad Episcopos Galliae epist. 42. Subiurus, inquit, Christus ad calos Ecclesiam Apostolis commendavit, ac per eos tamquam hereditario jure successoribus eorum, nobis scilicet, quos Pastores & Episcopos ac Pontifices super ipsam constituit, ejus Providentiae curam indulgit. Denique postremum Concilium OEcumenicum, sess. 23. c. 4, antiquam hanc Traditionem adversus Hierarchiae hostes haereticos novo Decreto sancivit. Sacrosancta, inquit, Synodus declarat, praeter ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem praecipue pertinere, & positos, sicut Apostolus ait, à Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei. Hac etiam de causa docent Romani Pontifices, ut ipsi in totam Ecclesiam, sic quemque in singulas Episcopum Christi Vicarium esse. Sicut est, inquit Hormisdas, caput Ecclesiae Christus, Christi autem Vicarij sacerdotes, id est Episcopi, sic & in eligendis his curam oportet esse praecipuam. Et Concilium ad Theodonis villam ad Carolum Calvum. A nobis, inquit, quamquam indignis, Christi tamen Vicarijs quarere & benigna devotione velut revera ex ore ipsius Dei expectare dignamini. Et Cariliacum ad Regem Germaniae, Rectores & pastores Ecclesiarum, ut patres & Christi Vicarios colite, sicut Sancta Scriptura praecipit. Denique Petrus Blesensis etiam tunc viventem Thomam Cantuariensem Episcopum amicum sponsi appellat, Vicarium Christi, Christum Domini.

Ex his luculenter demonstratur, divina lege & Christi institutione à suo quamque Episcopo Ecclesiam regi debere, tamquam ab eo, quem in sui vicem Christus in illa constituit, & qui eundem locum teneat, quem olim Apostoli tenuerunt, quorum gubernationem Ecclesiae necessariam, & ut ita loquar, essentialem fuisse negari non possit. Eam ob rem Ecclesia Episcopo destituta proprie Ecclesia non est. Ut enim praclare Cyprianus, Illi sunt Ecclesia plebs sacerdoti adunata, & Pastori suo Grex adhaerens, unde scire debes Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; Et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse. Nec ignotum vobis est, credo, Illustrissimi Collegae, quo pacto oppositum huic doctrinae errorem annis ab hinc fere triginta Ecclesia Gallicana proscripserit. Nam cum Angli quidam è Catholicis Scriptores adversus Episcopalis regiminis in singulis Ecclesiis necessitatem nonnullas propositiones in vulgus emisissent, illico Episcopi Galliae & Theologica Facultas in nova haec dogmata insurrexere, nominatimque hanc propositionem confixere. Da ergo mihi multitudinem Christianorum quantumcumque magnam, quae non indiget Episcopo ad ordinandos sacerdotes, & audacter dicam, quod non sit opus, ut gubernator illius societatis sit Episcopus; quam Facultas Theologica Parisiensis his notis affecit, Ista propositio est falsa, temeraria, scandalosa, ordinis Hierarchici destructiva, & verbo Dei contraria. Frustra autem quis opponat, uti ab illis damnatis scriptoribus opponebatur, nonnumquam Ecclesias à Presbyteris regi, ut cum sedes Episcopo mortuo vacat. Nam cum id alicubi mortalium rerum necessitate contingit, jam non illa in eo statu Ecclesia est, in quo à Deo constituta, sed in statu quodam violento, unde fit ut tunc vidua, destituta, orba, sine sponso, sine patre, sine Pastore dicatur: Atque ut quicquid ex propria naturae suae sede dimotum est, ad naturam regredi ac recurrere omni ope tendit atque festinat, sic Ecclesia Episcopo viduata, votis, suspiriis, conatibus Episcopum debet arcessere, adeoque nec illa nisi animo schismatico volens in eo statu permanere potest, nec seculari vi regiminis Episcopalis

constitutio prohiberi sine certissimo schismatis crimine & nefaria divinae legis violatione. Eapropter quidam olim Reges à Pontificibus Romanis anathemate perculsi, quod satis longo temporis spatio quasdam Ecclesias Episcopis vacare siverent: quod de Eduardo Angliæ Rege narrat Guilielmus Malmesburiensis. *Anno quo à nativitate Domini transacti sunt anni 904. misit Papa Formosus in Angliam epistolas, quibus dabat excommunicationem & maledictionem Regi Eduardo, & omnibus subjectis ejus pro benedictione quam dederat B. Gregor. genti Anglorum à Sede S. Petri. Nam per septem annos plenos destituta fuerat Episcopis omnis regio Gevissorum.* Nec illa excommunicatione solutus est Eduardus, antequam ab Archiepiscopo Cantuariensi septem Episcopos septem istius provinciae Ecclesiis consecrari curasset. At illud minime existimari par est, regimen illud Episcopale sic Ecclesiae necessarium, & sine quo eo, in quo à Christo instituta est, statu esse non potest, in eo demum positum esse, ut sit qui nomen & titulum Episcopi gerens, nec ullas hujus muneris partes obiens vices suas quibusdam Presbyteris committat, atque ita nihil proprie per se in Ecclesia tractet & faciat. Solida res est, Collegæ Clarissimi, Episcopi gubernatio, non vani honoris titulus; vigilantia quaedam est, cura, sollicitudo, qua Episcopus, quicquid in Diœcesi sua geritur, lustrat, circumspicit. Caput ille est Ecclesiae, ideoque motum corpori debet ductumque præstare. Ejus est singula membra ad suum quodque munus impellere, ejus videre & attendere, an suo quodque fungatur officio, & quamvis regendis omnibus Fidelibus satis esse non possit, tamen inferiores pastores non nisi ejus cooperatores & instrumenta esse debent, & ejusmodi instrumenta quæ semper ipsi conjuncta sint, quæ ab ipso regantur, ipsiusque lumine dirigantur, ita ut, quod recte ab Isidoro dictum est, *dum præsit quisque in singulis, hic tamen sit præordinator in cunctis.* Hoc nimirum tot Concilia spectarunt, cum vetant ne quid sine consensu Episcopi à Presbyteris fiat, ut nominatim habetur in antiquissima Canonum collectione, quæ nomen Apostolorum præfert, Can. 40. *Presbyteri & Diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent.* Cujus Decreti hæc ratio subditur. *Nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem.* Et Laodicensi Concilij Canon 57 *Presbyteros nihil agere decernit sine consensu Episcopi.* Verum quis sit de hoc capite germanus Ecclesiae sensus non aliunde melius cerni potest, quam ex non dubiis Martyris Ignatii epistolis, qui ab Apostolis ipsis in Sede Antiochena collocatus certus illius Disciplinæ testis est, quam à Christo acceptam Apostoli in Ecclesia constituerant. *Omnes,* inquit in epistola ad Smyrnenses, *Episcopum sequimini, ut Patrem Jesus Christus, Presbyterium vero ut Apostolos; Diaconos revereamini ut mandatum Dei. Nemo sine Episcopo aliquid eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent, faciat. Ea demum firma Eucharistia existimetur, quæ aut sit ab Episcopo, aut sub eo, cui ille permiserit. Ubi apparet Episcopus, illic multitudo sit, sicut ubicumque Christus, ibi Ecclesia Catholica est. Sine Episcopo non licet baptizare, aut Agapen facere; sed quod ille approbaverit, id demum Deo acceptum est, ita ut tutum & firmum sit quicquid agitur. Rectum est ut Deus & Episcopus cognoscatur; qui Episcopum honorat, Deo honoratus est; qui inconsulto Episcopo quicquam facit, Diabolo servit.* Et in epistola ad Ephesios, *Decet vos,* inquit, *concurrere sententia Episcopi, quod & facitis. Presbyterium enim vestrum honorabile sic Episcopo harmonice concinnatum est, ut chorda cythara.* Ut ex sanctissimi Martyris mente spiritualis Ecclesiae harmonia non minus ex Presbyterorum cum Episcopo consensione pendeat, quam lyrae concentus ex chordarum cum cythara conjunctione. Nec solum Episcopo generale quoddam regimen Ecclesiae præstandum est, quo

loquentem ad Presbyteros Episcopum inquit. *Patres Presbyteri & Sacerdotes. Dum*

quo inferiores pastores regat, impellat, animet, ad opus admoveat, sed singulis etiam singularem, quantum fieri potest, ductum & rectionem debet, omnibus illum in commune expositum esse convenit, quia nemini non jus est, ut ad illum adeat, & ab ipso, quo deficitur, lumen exquirat. Unde ab Augustino animadversum pervias semper Ambrosii ædes fuisse, ut cuique semper in cubiculum ejus ingredi fas esset. Ejus est etiam pro populo sacrificium offerre; ejus verbi divini pabula, quantum vires patiuntur, dispensare; ejus tum ministros sibi instituere, tum illos probare, quos sub auctoritate sua variis muneribus addicit: Auxilium ipse viduis, orbis, pauperibus, calamitosus, postremo religiosis virginibus præcipuam quamdam vigilantiam debet, quæ inter Episcopales curas gravem semper locum obtinuit.

Hæc est, ut vel ipsi optime nostis, Illustrissimi Collegæ, illorum officiorum pars aliqua, quæ ex Ecclesiæ mente munus Episcopale complectitur. Ob hæc præstanda Episcopus Ecclesiæ necessarius; non ut Episcopi modo nomen inane retineat, reliquasque curas Vicariis mandet. Quod si hæc Ecclesiis officia ab Episcopis non præstentur, & sint quæ à solis demum regantur Presbyteris, violari divinam legem necesse est, sive ab Episcopo, si quidem id ejus negligentia contingat, sive ab ijs, à quibus quæ debet Ecclesiæ suæ reddere prohibetur, si vi quadam externa fiat ut eam per se regere non possit.

Væ mihi ergo, Illustrissimi Collegæ (mihi hoc ipse denuntio) si cum munus meum obire valuerò, illud totum Vicariis meis remittam, idque demum in Ecclesiæ meæ gubernatione mihi sumam, ut ipsius meo nomine regendæ aliis potestatem conferam! Væ mihi, si non Evangelizavero, nec alia ratione commissi mihi populi salutem invigilavero! Id si fecerim, Sedem meam si minus apud homines, certe apud Deum vacuam fore profiteor. Nec verum Ecclesiæ meæ caput, sed capitis speciem; nec pastorem, sed inane pastoris simulacrum affore concedo, in quem illud Prophetæ vere dici possit, *O Pastor & idolum!* Fateor illam extra institutam à Christo gubernationis formam futuram; fateor populum Episcopali rectione vere cariturum, omnibusque illis spiritualibus commodis privatum iri, quæ Deus ipsi constituto Episcoporum ordine, quos divina unctio sacerdotii plenitudine replet, conferre voluit. At si eo quidem statu sit Ecclesia Parisiensis, sed externa violentia, non mea voluntate, væ illis qui institutum à Christo ordinem pervertunt, qui novam gubernationis formam invehunt constituto à Christo regimini adversa fronte pugnantem! Væ illis, qui Ecclesiam meam in quoddam vertunt Ecclesiæ monstrum, quæ nullum ab eo motum accipiat, quem Deus capitis loco ipsi præposuit! Ad hunc autem monstruosum ac funestum statum re ipsa Ecclesiam meam esse redactam utinam minus apertum esset! Habet illa Vicarios, à quibus meo nomine regitur: At Episcopali gubernatione non minus deficitur, quam si nullum prorsus haberet Episcopum. Primum, quanta, & quam manifesta est divinæ legis infractio, Sede me jam septennium expulsam manere, ac nihil per me muneris mei obire posse fictitiæ litis specie, quæ ne aliquando finem accipiat, inchoatur numquam? Quam multa sunt enim quæ præsentem Episcopo indigent, nec ab aliis nisi incommode & admodum imperfecte suppleri possunt? Nonne hac potissimum ratione tenentur Episcopi in Ecclesiis suis præsentem adesse? Adeoque, qui eos officio suo fungi vetant, idem scelus suscipiunt, quod ab Episcopo susciperetur, qui volens Diocesium suam desereret. Cariores Christo sunt, quas proprio sanguine redemit, animæ, quam ut non earum rationem à quocumque reposcat, cujus vitio perierint. Igitur si Pastor, cujus curæ commissæ sunt,

ab his sponte & sine iusta ratione discedat, quicquid ovibus mali contigerit, in caput pastoris refundetur. Sin autem ab eis abstrahatur invitus, eadem illis à summo Pastore tribuentur, qui eum à gregibus avulserint. Frustra autem huic nefariæ violentiæ virulenta calumniæ commenta prætendant, ac me, si præsens adessem, parum Ecclesiæ profuturum, aliaque potius, quam quæ muneri meo propria sunt, curaturum dicent. Ipsæ enim illæ suspensiones temerariæ ac sceleratæ sunt. Quis illos conscientia meæ, quis consiliorum arbitros constituit? aut cui non possum illud Apostoli reponere, *Tu quis es qui iudicas alienum servum! suo Domino stat aut cadit.* Sed qualiscumque tandem sim apud Deum, & qualemcumque me apud homines inimicorum malevolentia fingat, ut mihi illi Archiepiscopi titulum eripere non possunt, ita nec efficere, ut non mihi amplissimæ Urbis, totiusque Diœcesis cura commissâ sit; adeoque si per illos stet, quominus debitis gregi meo defungar officiis, non illas modo Disciplinæ labe Deus ipsis ascribet, quibus ipse occurrissem, sed generatim omnes quibus occurrere debuisssem, nec quicquid modo in Ecclesiam meam boni à me profectum esset, sed omnino quicquid proficisci potuisset, omissum & impeditum imputabit.

Hæc, Illustrissimi Collegæ, satis ostendunt, me in spiritualia munia nequaquam restitutum, cum tot sint quæ ex Christi institutione non nisi ab Episcopo præsentem obiri possint. Sed nec in illa restitutus sum, quibus implendis legitimis de causis absens Episcopus satis esset. Non enim exilio meo inimici contenti sunt, sed varia Regis nomine Edicta publicari curarunt, quibus, omnibus Regis subditis *cujuscumque dignitatis, gradus, professionis ac conditionis sint.* (verba refero Edicti Parisiis promulgati 28 Martii 1656) *vetatur, ne mecum directe vel indirecte seu scripto, seu quacumque alia via ullum commercium aut communicationem habeant, nec ulla ad me Mandata vel ipsi perferant, vel per quamcumque aliam rationem aut internuncium perferri curent, nec ulla à me vicissim accipiant, vel à me missis & à me vel meis mandata ferentibus quicquam auxilii præbeant, idque intentata tum capitis fortunarumque poena, tum, ut in alio habetur Edicto, 2 Julii ejusdem anni dato, depulsionis ex quibuscumque muniis, dignitatibus, sacerdotiis, non in præsens modo, sed in posterum. Ij enim, qui ejusmodi quid commiserint, incapaces denunciantur, qui quicquam in toto Regno possideant.* Nec vero hæc intra minas & verba steterunt. Sensit Ecclesia tristia illarum comminationum effecta. Vidit epistolam Archiepiscopi Romæ scriptam, Romæ typis excusam, & ad Episcopos Gallia ea de re missam, qua nulla magis Ecclesiæ & Archiepiscopatus jura contingeret, immani tamen & furiali impietate Carnificis manu ignibus tradi. Vidit religiosissimos Parochos Parisienses in exilium actos, eosdemque etiam nunc exules videt, quod delatam ad illorum Conventum à me epistolam legendam censuissent. Addita Gallicani Convenus foribus custodia, ne quis ad eos aliquas à me litteras ferret. Imo cum cuidam Abbati tantum animi fuisset, ut unam à me epistolam Conventui redderet, nec tunc comprehendere potuisset, post tamen inhumana ultione infidiis idem captus & in carcerem coniectus est.

Itaque universa Ecclesia Parisiensis hanc verita sævitiam nullo jam mecum commercio jungitur. Exercent auctoritate mea munus suum Vicarii, sed ex nutu meo contra Canonum scita minime pendent, nec lumen à me, nec motum, nec ductum accipiunt. Sic instrumenta mea sunt, ut eos impellere & ad opus admoveere non possim. Denique sic ab illis Ecclesia Parisiensis regitur, ut illæ quæ Episcopo vacant, à Presbyteris interim administrantur, quæ tum nihilominus Episcopali rectione verè destitutæ, & extra consti-

tutum à Christo ordinem positæ sunt. Quamobrem, Illustrissimi Collegæ, fidenter illud & libere dicam, si sua sponte ac voluntate in eum se statum Ecclesia Parisiensis demississet, in quo sine veri Pastoris nutu à duobus tantum Presbyteris regeretur, non ipsa tum Ecclesia foret, sed illegitimus cœtus, nec habendi sacerdotes, qui hoc munus in illa exercerent, si cum Ecclesia loqui volumus in Concilio Regiaticino anno 850. *Nulla, inquit, ratione Clerici aut Sacerdotes habendi, qui sub nullius Episcopi disciplina aut providentia gubernantur. Tales enim acephalos, id est, sine capite, prisca Ecclesia consuetudo nuncupavit.* Nec gregis nomen populus ille mereretur, sed errantium ovium ac disperfarum, ut est à Nicolao I. dictum in responsione ad Bulgaros. *Sine Episcopis, tamquam sine capite fore videmini, & tamquam oves errantes & non habentes pastorem inceditis.* At quod Presbyteros, quod populum apud Deum reddit infontem, hoc illos vehementius premit, qui caput à membris, pastorem à grege divellunt. Atque ut hoc certissimum foret in Ecclesia mea schisma, si se ipsa à me disjungeret, & mecum spiritali communicatione conjungi refugeret, sic non dubie schismatici sunt, qui illam à me dissociant, & illi spiritalis mecum communicationis officiis interdiciunt, pastores inter & oves immota & divina lege necessariis. Ergo hi demum detestando schismatis crimine illigantur, qui vel illius separationis auctores sunt, vel eam fovent, vel in ea sponte permanent. Liquido tamen constat divinissimis me & maxime spiritalibus Characteris mei muniis spoliatum, & Ecclesiam meam in statu violento, illegitimo, divino ordini & Christi institutioni prorsus adverso constitutam, innumerisque propterea divinæ gratiæ donis orbatam. Non ignoro carnalium animorum aliud esse iudicium. Nam ut iis demum illi moventur, quæ in sensus incurrunt, dum Ecclesias apertas, cæteraque pro more fluere perspiciunt, nihil interius immutatum in Ecclesia putant, nec Episcopalis rectionis amissione ullum afferri detrimentum. Sed ijs longe diversus est sensus, qui res istas fidei lumine metiuntur. Nam ut divinæ gratiæ munera illi ordini, quem Deus in Ecclesia constituit, ab ipso alligari solere cognoscunt, gravi formidine quatiuntur, statim ac se licet invitos, extra divinum illum ordinem sentiunt. Subit illos metus, ne hunc statum occultis flagitiis commeruerint, nec tantam precibus suis ad cæleste præsidium impetrandum vim fore confidunt, dum eas fundunt à Pastore sejuncti, quam si cum illo sociati ad Dei iram placandam & devocandum auxilium vota sua communiter offerrent. Unde Nicolaus Papa consulentibus Bulgaris, an liceret tempore siccitatis ad pluviam impetrandam jejunium & orationem facere, ita respondit. *Vobis quidem hoc agere licet; sed congruentius est, si hæc per Episcoporum dispositionem fiant. Ipsi namque sunt, qui ligandi solvendi que potestatem accipiunt: ad horum vocem populi Dei castra moventur & requiescunt.* Mox generalem hanc rationem subnectit: *Siquidem in talibus prisco tempore, quod nunc quoque Sancta tenet Ecclesia, sacerdotum precedebat institutio & omnis penitus ordinatio, & tunc reliqua plebis subsequēbatur assensus; ac per hoc ordine debito custodito & unanimitate servata Deo largiente voti præstabatur effectus.*

Non aliam vobis, Illustrissimi Collegæ, spiritualium functionum spoliationem exposui, quam quæ ex eo consequitur, quod per vim Sede expulsus, quod ab omni populi mei communicatione regis interdictis sejunctus sum. Nec hic pluribus persequi libet, quam affectato studio regium Concilium meam Dignitatem agnoscere refugiat, dum Vicarios meos non Archiepiscopi, sed Archiepiscopatus Vicarios publicis in tabulis appellat. Non juvat exponere, quam variis assidue ausis auctoritas mea labefactetur. Non dicam quanto sacrilegio intrudantur in Ecclesiam meam Canonici, quos

Régalis juris eminentia species tam manifeste injusta ab ijs Ecclesiæ Censuris & Christi anathematis numquam defendet, quibus illi feriuntur, qui in caulas ovium ut latrones intrant, quia per legitimæ vocationis portam non intrant. Libet omittere novas quorundam privilegia jactantium inceptions, quæ concessæ mihi à Deo potestatis imminuendæ causa foventur & regia auctoritate firmantur. Non querar vexatos indignis modis Parochos, quod Christianæ morum doctrinæ sanctitatem pari constantia, zelo, eruditione propugnassent. Postremo, tacitus præteribo inauditum antea dominationis genus, quod recens in Ecclesiam Parisiensem potestas secularis invehit, ut ab ea Presbyteri regijs litteris expellantur propter capita quædam ad doctrinam & Ecclesiam mere pertinentia, & à politicis plane rationibus aliena, idque sine delatore, sine teste, sine probatione, sine judicio, ex temerarijs demum alicujus ex Aula mulierculæ sermonibus. Ego vero ab omni me partium studio ita semper liberum omnibus temporibus ostendi, ut hunc in me sensum ex solo justitiæ amore proficisci satis pateat. Itaque quicumque erroneæ alicujus doctrinæ & accusati legitimè & convicti fuerint, eos Canonicis pœnis affici volo. Sed tamen gravissimum hoc Ecclesiæ vulnus esse facile videbitis, rectæ ac perversæ fidei judicium sibi à Laicis vindicari, quæ munus Episcopalis vel præcipua pars est, illudque eo modo ab ijs exerceri, qui nullis in Episcopis ferendus esset, cum ex incertis rumoribus, ex malignis inimicorum oculis, sine ulla vel Canonici vel civilis judicij specie in quemquam animadverti nulla lege, nullo jure liceat.

At illud, Illustrissimi Collegæ, vobis ostendam necesse est, quid in tanta, qua me insequuntur, violentia inimicis meis propositum sit, seu cum me omnibus Ecclesiæ bonis exuant, seu cum me pro viribus spirituali auctoritate dispoliant. Illa tot sermonibus jactata his ludicrum quoddam illudendo populo simulacrum est. Satis illi compertum habent, nullum sibi verum crimen suppetere, cujus me reum apud quemvis judicem possint peragere, nec ignorant si constituti iudices forent, plus forte accusatoribus quam reo timendum. Unus illis scopus est, patientiam meam fatigare, tandemque tot acerbitatibus pervincere, ut exitiosa toti Ecclesiæ ignavia Archiepiscopatum meum ipsorum potestati permittam, ac sic non minus de antiqua Ecclesiæ doctrina, quam de Ecclesiæ libertate triumphent. Quid autem intentatum ab illis relictum est, ut me ad pudendam illam & Episcopo indignam prævaricationem pertraherent? Quid non oblatum, quo allicerer? quid non ostentatum, quo lactarer? Quin illis ipsis temporibus, quibus ad me terrendum minæ gravissimæ, atrocissimæ calumniæ, perditissimi validissimique conatus adhibebantur, numquam mihi non aperti sunt exitus, si seculi judicia spectes, honoris & gloriæ plenissimi. Nec Romæ, nec Lutetiæ ignotum est, semper in me situm fuisse simul & divitijs ac potentia in mundo florentem esse, & inimicis testibus innocentem.

Sed vos, credo, Illustrissimi Collegæ, satis cernitis, quantum & quam præsens Ecclesiæ minetur exitium nova hæc abdicandorum Episcoporum via, quæ si semel usu invaluerit, non jam illi ut Ecclesiæ Principes spectandi, qui accepto à Christo ministerio & dignitate nulla possint humana potestate privari, nisi prius eorum rite criminum convicti fuerint, quibus depositionis pœna constituta est; sed tamquam Aulici quidam Eleemosynarij habendi sint, quos primarius Minister pro nutu amovet, & munere suo depellit. Quis enim non eodem modo ad abdicandum Episcopatum compelli possit? Quis non in carcerem compingi nulla in publicum edita causa? Quis non bonis fictitiæ & numquam inchoandæ litis specie spoliari? Quis non absurdis conscindi calumniis?

Ita

Ita prorsus Ecclesia regionum Ministrorum jugo ac servitio mancipata nulla jam Episcopis potestas esset, ut quicquam pro Dei causa & Characteris sui dignitate liberè & animosè dicerent facerentve, cum si tantillum animum dominantis Ministri offenderint, nullo negotio Sede sua depellerentur. Atque ut eorum, qui gratia apud Reges pollebunt, cupiditati & ambitioni magis etiam Sedes Parisiensis quam ceteræ semper objicietur, si satis in me foret ignaviæ, ut quod volunt à me, paterer extorqueri, non alij jam Ecclesiæ Episcopi sperandi essent, quam qui prorsus ex Aula penderent, ac nihil ad tuenda Ecclesiæ jura libertatis haberent. Sed satis, spero, roboris, Illustrissimi Collegæ, vestræ mihi orationes cælitus elicient, ut numquam à communis nostræ dignitatis defensione discedam; nec ea vis erit vel exilio meo, vel cæteris quas patior molestijs, ut à posteritate spectari me patiar tamquam infelicem tam perniciosi exempli principem. Non finet, spero, Deus Optimus Maximus, ut præclaras illas Petri Blesensis voces obliviscar, quibus ille, dum unum Lexoviensem Episcopum alloquitur, omnes generatim Episcopos ad constantiam videtur erudijisse. *Si Principis, inquit, vestri indignationem, aut Capituli vestri vexationes, aut alias hujus vitæ molestias formidatis, & ideo pacem eligitis & quietem, hominem degeneris animi decet hac facere, non vos quem constat præ cæteris cor magnificum & munificum habuisse. Sane in hac requie non invenietis requiem, & ecce in pace vestra amaritudo esset amarissima, dum recoleretis cum angustia spiritus gementes vos ibi defecisse, ubi fortius erat standum, abjectoque spiritu consilij & fortitudinis videretis vos à pusillanimitate & modica tempestate subversum. Ad resignationem Episcopatus nulla, si mihi creditis, vexatio vos inducet. Nam hac omnia fortasse operatur Dominus, ut det vobis vexatio intellectum: tritatur granum, ut reponatur in horreo; quadratur lapis, ut sine sonitu mallei in templi edificio collocetur; movetur turbo, ut Elias rapiatur in calum.*

Quod si his verbis non satis confirmarer adversus longe acerbiores injurias, quam illæ erant, quæ hic à Petro Blesensi memorantur, solatium mihi roburque sufficeret clarissimi Martyris Thomæ Cantuariensis exemplum, quem ad abdicandum Episcopatum inimici adigere tentarunt ijs vexationibus, quarum jam nostræ diuturnitatem æquarunt, propositis etiam benignioribus in speciem conditionibus, quam illæ quæ mihi oblatae sunt. Spondebat enim Rex Angliæ omnia illa, de quibus lis erat, privilegia Ecclesiæ se concessurum, modo in locum suum alium Thomas suffici pateretur. Nec defuisse quosdam Episcopos testatur Joannes Sarisberiensis, qui præsentem demum utilitate ducti, nec impendentia in posterum mala satis animo præsentientes, Thomæ constantiam pertinaciæ accusarent. *Dicitur, inquit ep. 226, quod Vigornensis Episcopus imprudentius & impudentius versatus est in causa Archiepiscopi & consecratoris sui, conatus ex eo in præsentia Episcoporum & aliorum docere causam Domini Cantuariensis non niti de sinceritate justitiæ, nec Ecclesia querere libertatem, sed dumtaxat qua sua sunt; nec qua Jesu Christi, quia cedere non vult ea conditione, ut Rex perpetuo concedat debitam Ecclesiæ libertatem.* Sed nihil istorum immotam sancti Martyris constantiam labefecit, quod perspectum habebat *quam hoc, ut ait Sarisberiensis, perniciosum esset exemplo, tum quia facile posset hac Regis benignitas revocari, & Ecclesia in anteriorem, imo in deterio rem retrudi servitutem. Quis enim auderet, inquit, de cætero proclamare in libertatem, quis causam suscitare, in qua & pro qua meminisset tantum cecidisse Pontificem? Quamobrem prout à Cantuariensibus didici, Archiepiscopus huic consilio non acquiescet, neque aliqua promissione se deludi patietur, aut ut permutet Episcopatum, sicut aliqui moliuntur, aut*
desistat

desistat à persecutione juris sui, aut pacem faciat manentibus consuetudinibus, super quibus controversia est.

Nec dissimilis animi exemplum habemus in Anselmo ejus in Archiepiscopatu Cantuariensi decessore, qui nonnullis Ecclesiae suae bonis spoliatus, & ob id Anglia excedere compulsus, tametsi identidem in sedem suam revocaretur, constanter tamen redire recusavit, nisi illatis sibi injuriis prius satisfaceret. *Quod non redeo, inquit lib. 3. ep. 108, in Angliam, scito quia non fugio mortem, non qualibet tormenta, sed peccatum & ignominiam Ecclesiae Dei, & maxime Cantuariensis. Si enim ita rediero, ut apertum non sit, quia Rex me spoliare & res Ecclesiae mihi commissas invadere, sicut fecit, non debuit, confirmabo pravam, imo servilem consuetudinem mihi & posteris meis meo exemplo, quod Deus avertat à me.*

Ni exemplorum copia vobis alioquin, quam mihi notiorum molestus esse veritus essem, Illustrissimi Collegae, ex singulis aliqua seculis protulisset, ex quibus cerni possit quantum à coactis illis Episcopatus abdicationibus Ecclesiae spiritus semper abhoruerit, nec ullum videtur tempus à divina Providentia praetermissum, in quo non hunc Traditionis sensum plurimis vestigiis impresserit. Ille vero sic semper fuit Ecclesiae Gallicanae persuasus, ut ex tot illius Episcopis, quos sub illis laesae Majestatis nominibus Ministrorum gratiosiorum favor acerbe persecutus est, pauci admodum tam bonam causam per ignaviam prodiderint: Qui vero invictam in ejus defensione constantiam praestiterunt, semper ab Ecclesia Romana fidei Traditionis custode non laudem modo, sed etiam patrocinium meruerunt.

Hæc me, Illustrissimi Collegae, Traditio, sincerus veri luminis fons & origo in hunc sensum adduxit, & plenissime persuasit, etsi nulla mihi calamitatis meae esset speranda levatio, etsi inter exilii mei pericula & ærumnas obeunda mors foret, pulcherrime tamen vita me usum fore, qui illam Ecclesiae utilitatibus & libertati consecrassem. *Infamis est enim redemptio, ut olim ad omnes Episcopos præclare scripsit Hildebertus, qua libertas perit Ecclesia, qua servitus comparatur. Profit potius, ut inquebat ille, Ecclesia mea mors, cui vivens, dum præfui, non profui. Pontificis est, si non vivere, mori saltem universis. Sed quisquis demum istorum futurus sit exitus, ea mihi in Dei misericordia fiducia est, meum hoc in depellendo ab Ecclesia servitio studium ad delenda, quibus apud divinam justitiam obstrictum me teneri sentio, delicta aliquid profuturum. Nec me mediocriter consolantur illæ Petri Blesensis voces ep. 20. Non potest esse præclarior fama titulus in Pralato, quam si viriliter tueatur statum Ecclesiasticae libertatis. Si quid perperam fecit, si quid vitam ejus aliquo tempore offuscavit, totum reformat & redimit zelus domus tua, Deus, & justitiæ amor.*

Ergo ad omnes casus paratus animo, certusque nihil aliud quam conscientiam meam sequi, ut illius præscripto fidem meam Christianissimo Regi quacumque ratione probare numquam defugiam, sic Ecclesiae animi & zeli in persequendis tam diuturnis ejus injuriis certa jam signa & specimina debere me sentio. Crescunt illæ quidem in dies, nihil inimicis meis de crudelitate remittentibus: hoc tamen inde consequitur Ecclesia, quod apertior fit semper illorum violentia & injuria, atque adeo eo jam loci redacta, ut quos tandem sibi obtendere colores queat, ne suspicari quidem possim. Dum bellum viguit, belli occasione inita cum hostibus adversus Galliam consilia mihi ab inimicis objecta sunt: absurda & ridicula calumniandi materia, nec unquam nisi post partam à me libertatem vulgata, sed tamen necessaria. Non enim alio illi fundamento larvam illam litis, qua

qua rudibus tandiu imponunt, superstruxere. Itaque fictitia illa cum Hispanis & Principe Condæo conjuratio unicum adhuc fuit simulacrum, sub cujus specie suam in me crudelitatem delitescere posse existimarunt. Si post meum è Nannetensi arce effugium tota in me Gallia concitanda, Regio Edicto, 20 Aug. 1654, palam jactatum est, *clandestina me consilia cum exteris, cum Principe Condæo, cum cæteris rebellibus miscere nunquam destitisse*. Si calumnijs apud summum Pontificem lacerari me expedijt, litteris ad ipsum Regis nomine 12 Decembris die ejusdem anni scriptis objectum est, *Statim ac è carcere elapsus in Hispaniam advenissem, Principis Condæi in rebus Agentem, itaque postrema Burdigalensium rebellionis duces ad me apud Sancti Sebastiani urbem ex condito convenisse, atque ibi sæpius actum, ut adversus Christianissimum Regem aliquid turbarum in Gallia Hispanorum opibus communiter moliremur*. Si Parisiensis Senatus compellendus, ut in me juberet inquiri, Actis ipsi publicis 21 Septembris die 1654 expositum est, *statim post meum in Hispaniam adventum inita à me adversus Galliam consilia cum Barone de Batteville uno ex hostilium copiarum ducibus, ac quodam de Mazerolles Principis Condæi negotia procurante*. Si schismaticum illud Edictum, quo fideles populi ullo communionis officio cum Episcopo suo jungi vetantur, aliquo fuit colore prætexendum, Regis nomen præferente Decreto palam traductus sum, quasi *qui me manifestis Gallia hostibus addixissem, nec prius Ecclesiastica ditione cessissem, quam cum Hispania in Italia Ministris de renovandis in Gallia turbis consultassem*. Si Cleri Gallicani Cœtus absterrendus, ne ad Collegæ sui oppressionem propulsandam querelas suas ad Regem perferret, id causæ quoque litteris ad ipsum Regis nomine scriptis 14 Septemb. 1656 allatum, *in Hispaniam eo sine transvectum, ut cum Hispania legatis consilia captarem, ab Hispania Rege pecuniam accepisse me, atque post meum Romam adventum cum ejusdem Regis Ministris sæpe sermones conferuisse*. Si æquissimum Conventus Consultum de præstandis mihi apud Regem officiis evertendum fuit, scriptæ item ad Conventum litteræ Regis nomine, in quibus certis sibi nuntijs compertum affirmat, *cum Regni hostibus novis me pactis esse conjunctum, qua ratione necessario adduci, ut de criminibus meis judicium institui curaret*. Denique si Capituli Parisiensis preces eludendæ fuerunt, legatis ab illo Canonicis responsum, *sub e mentito nomine Bruxella me delitescere*: quod hoc temporis articulo dictum est, quo me in urbe omnium minime suspecta versari, certa, sed ipsis aliquando forte pudorem allatura, ratione noverant.

En quibus adhuc armis, Illustrissimi Collegæ, oppugnatus fui, manifestis scilicet calumnijs, quarum toti Gallia comperta falsitas; nec erat ijs, à quibus spargebantur, ignotum, neminem ita tardum ac stupidum fore, qui tam absurdis mendacijs fidem haberet. Verum hæc ipsis in populum quacumque ratione jactari satis erat, ut litis inde materiam eruerent. Sed quid fiet fictitia lite, cujus unius titulo in facultates meas, in personam tam acerbè sævitum, cum illa, quibus nititur, commentitia crimina non jam litis ullius materiam præbeant, sed certam restitutionis causam, ut jam videbimus, arctissimo omnium, juratæ scilicet pacis, sacramento sancitam? Est enim sancitæ nuper Galliam inter & Hispaniam pacis non postrema pactio atque conditio, *ut tunc omnes utriusque Regni tam Ecclesiastici, quam seculares, tum omnes Principis Condæi clientes & amici in pacificam omnium bonorum & dignitatum possessionem restituantur*. Mea vero vitæ ratio & institutio, quantum ad debitam Regi fidem pertinet, ita semper integra & innocens fuit, ut mihi numquam opus futura sit ulla criminum amnestia. Nec alia mente hanc partem attingo, quam quia ex ea maxime demonstratur, perennem

nem illam inimicorum meorum acerbitatem, quæ, dum cæterorum crimina concessâ oblivione delentur, à me tamen vexando non desistit, ex innocentia potius mea, quam ex aliqua culpa proficisci. Si omnium, quorum per summam calumniam infimulor, criminum vere reus essem, si me adversus Galliam Hispaniæ partibus adjunxissem, quominus in bona, in honores, in dignitates restituerer, reculare non possent, quando his se legibus, tam sacris & solennibus pactis amborum Regum majestas obstrinxit. Dicam amplius, si constituti mihi iudices essent, si perduellionis convictus ab illis & damnatus forem, hoc iudicium expressa fœderis pactione rescinderetur. At quia nec convictus, nec damnatus sum, ac ne legitima quidem accusatione petitus, damnationis pœnam sustineo quæ numquam fuit, & quam, etiamsi legitimo juris ordine perfectam, irritam tamen & cassam esse oportuerat. Itaque cum hæctenus me ut nocentem insequi videri voluerint, nunc insequi non possunt nisi ut innocentes: Fidei pœnas, non perfidiæ luo; exilio plector, quia exul esse non merui; nec ob aliud, quod omnibus, qui arma sumpserunt, ultro conceditur, mihi uni negatur, nisi quia Regi integram semper fidem & obedientiam præstiti.

Sed enim nova vobis, Illustrissimi Collegæ, crimina aperiam oportet, quorum me verius reum non diffitebor, quam eorum quæ mihi hæctenus objecta sunt. Vidistis jam meam in retinendo Archiepiscopatu constantiam non mediocris apud illos criminis loco esse, nec ulli hoc ignotum est, quod ne in Vaticano quidem Aula Gallica obfuretulit, semper in me situm fuisse, ut abdicata Dignitate non plenum modo innocentia testimonium, sed amplissimam quoque mercedem consequeretur. At alia sunt etiam longe antiquiora crimina quæ reticent, ob quæ tamen me Sede Parisiensi depulsum multo magis optant, quam ob illa nescio quæ, quæ prætextunt. Invisum enim in publicum norunt ob jura Ecclesiæ defensa Cardinalem & Archiepiscopum vexari, & ideo civilium turbarum ac tumultuum specie oculos perstringunt omnium Ecclesiasticæ Disciplinæ inimicorum exemplo, quibus suæ in persequendis Ecclesiæ defensoribus violentiæ hanc publici boni larvam obtendere moris fuit. At hanc non causam, sed prætextum in me scivi fuisse vel hinc manifestum esse potest, quod multo ante civiles discordias Aulam in me tam sæpe acerbam expertus eram. Ecquam enim anno 1645 belli civilis scintillam Gallia viderat, quo graviter in me Aula exarsit, quod Parisiensis Provinciæ nomine in locum suum restitui debere censuissem pulso è superiori Conventu Episcopos? cuius Decreti æquitas inde perspicitur potest, quod quatuordecim Provinciæ, quæ post dixere sententiam, illi unanimi consensu subscripserunt. Ecquam belli civilis scintillam Gallia viderat, cum in me eadem Aula vehementer excaudit, quod in Ecclesia Parisiensi matrimonium Reginae Poloniæ ab Episcopo Varmieni celebrari noluissem? quod adeo à Patru mei Archiepiscopi tum absentis dignitate alienum erat, ut magnus ille & eruditus Episcopus, ne sine consensu quidem meo, quod Aula ab ipso contendebat, implere voluerit. Ecquam belli civilis scintillam Gallia viderat, cum in me Aula quasi præcipitem & audacem investa est, quod ex Gallicani Conventus mandato Episcopi Leonensis, præter Gallicanæ Ecclesiæ morem depositi, restitutionem molesta contentione deposcerem? Ecquam civilis belli scintillam Gallia viderat, cum me quasi factiosum Aula conscidit, quod pernicioso de scœnore Edicto, quo publicæ usuræ legis auctoritas adungebatur, intercessissem? Ecquam tandem civilis belli scintillam Gallia viderat, cum fannis exagitatam est metum in defendendo Parocho Parisiensi studium, quem contra Dioceseos statuta ad Histriorem omnibus modis infamem

mem communione donandum adigere tendebant? Quid porro hoc in loco Sorbonæ sensus, cujus doctrinam ut Archiepiscopus tueri, ut alumnus ejus ac membrum venerari debeo, nisi mera somnia ac deliria habita sunt?

Cernitis profecto nec ex Parisiensibus motibus prima mea, ut falso jactatur, crimina repetenda, nec ex illâ fictitiâ cum Hispanis consensione postrema, cum in illis Episcopalis constantiæ decretis validius in dies me confirmem, quibus, ut supra ostendi, primas Aulæ in me simulates excivi. Sed simul quoque perspiciatis necesse est, etsi maxime vera essent quæ tam falso in me ab inimicis conferuntur, nihil jam tamen esse quo tam pertinax illud in me opprimendo odium defendant, quod in me eo ipso tempore acerbius exerunt, quo se adversus omnes omnem offensionem deposuisse profitentur. Dum mihi fictitium judicium intendunt, verum de illis judicium Orbis exercet, nec effugere possunt, si me tam crudeliter ac violenter vexare perrexerint, quin ipsos omnium conscientia horrendâ iniquitatis damnet.

Itane, Illustrissimi Collegæ, tantam æquitatis & justitiæ perversionem omnium æquissimum Regum non aliquando cognosceret? Itane non sibi in animum inducet, quam hoc à sua pietate alienum sit, ut adversus unam Ecclesiam bellum sub ejus nomine geratur, dum pacem ipse toti Europæ largitur; & proprium Archiepiscopum implacabili crudelitate vexari, dum cæteris omnibus ad Regiam gratiam reditus aperitur? Sentiet profecto maximus Princeps, nec magis regno quam virtutibus clarus, quis sit hac de re populorum suorum sensus, sentiet totam quidem ipsius clementiæ Galliam gratulari ob concessam cæteris omnibus veniam; at eandem vehementer stupere, dolere, indignari, quod unus demum primariæ Urbis Archiepiscopus, quem Patris in terris loco spectare debuerat, hostium numero habeatur, ubi nulli sunt hostes; spoliatur bonis, ubi in sua quique restituantur; relinquatur in exilio, ubi nulli non ab exilio revocantur; nec debitam cuius justitiam obtinere valet, ubi omnes gratiam consequantur. Moveretur certe tam justis vocibus justissimi Regis pietas, nec dubium est, quin vehementer aliquando eorum ille mollitiei succenscat, qui tam graves ad salutem monitus ipsi præ ignavia subtraxerunt. Sed mihi nulli legem imponere propositum est. Quid Regi & Ecclesiæ debeat, coram Deo quisque cum conscientia deliberet. Ego non alia à quoquam postulo, quam quæ ab omnibus exigî, ac ne inimicis quidem negari possunt, spiritualia nimirum precum subsidia, quæ prima caritatis, quam nulli non debemus, officia sunt.

Hæc vos, Illustrissimi Collegæ, Ecclesiæ Parisiensi, precor, impendite, quam nunc quisquis spiritualia spiritualiter dijudicat, desertam habeat necesse est, afflictam, orbam, Capite, Patre, Pastore carentem, ordinis, in quo singulæ ex Christi institutione Ecclesiæ esse debent, expertem, omnibus privatam commodis, quæ gubernationi Episcopali Deus affixit, postremo eo statu positam, qui verum ac proprium Schisma foret, ni illum invita pateretur. Impendite Christianissimo Regi, & in Regiam illius mentem divinum illud lumen elicite, quo eorum fraudes arteque deprehendat, qui ejus nomine flagitiose abutuntur ad injurias, quæ non minus ipsius conscientiæ, quam Ecclesiæ noxiæ & perniciosæ sint. Impendite inimicis meis, ut sicut meus in illos animus omni ultionis cupiditate vacat, & semper vacabit, sic illorum in me malevolentiam odiumque Deus aliquando singulari gratiæ suæ beneficio restinguat, ut identidem illorum oculis objiciat alium ab isto mundum esse, aliam vitam, in qua totus ipsorum fortunæ fulgor somnij instar evanescet, & in qua apud illum judicem sistendi sunt, cujus in

iplos

ipsos Reges imperium est, & cui non, item ut Regibus, imponi fraudibus & obrepi potest. Mihi denique, Illustrissimi Domini & Collegæ, per Episcopalis viscera caritatis, precor, impendite, ac mihi cælitus impetrate invictam in realis, quibus probari me Deus voluit, patientiam, immotam in tuenda Ecclesia ac Characteris mei dignitate constantiam, ac necessarium mihi in hujus progressu negotij lumen, ut simul ministri adversus Deum, subditi adversus Regem, Pastoris adversus Ecclesiam munus & officium impleam. Die 24 Aprilis, 1660.

W. B. G. Ord. Cardinali de P. S. S.
Philippono Parvicensi